

374

บ639ก

ร.3

การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

ปริญญานิพนธ์

ของ

บุปผา ประภคติกุล

14 ส.ค. 2540

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

สิงหาคม 2539

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อ. ๖๒๙๖๖

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาใบพินิจฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)
..... กรรมการ
(ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)
..... กรรมการ
(ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์)
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลัย)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับใบพินิจฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริภา พูลสุวรรณ)
วันที่ ๒๕ เดือน ๖ พ.ศ. ๒๕๖๓

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษา แนะนำและ
ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จากระองค์ศาสตราจารย์ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ ประธานกรรมการ
ควบคุมปริญญานิพนธ์ และ ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ นับตั้งแต่
เริ่มต้นจนสำเร็จบริบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
ไว้ ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลย์ ที่กรุณาเป็นกรรมการ
สอบปากเปล่า เกี่ยวกับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ร่วมกับคณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และได้
ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยในการดำเนินงานวิจัยด้วยดีตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์เรวัฒน์ สุธรรม ผู้เชี่ยวชาญกรรมการศึกษานอกโรงเรียน
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลย์ หัวหน้าภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร อาจารย์บุญส่ง อูราภูล ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียนภาคตะวันออก และอาจารย์ยิ่ง กิรติบุรณะ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัดนครปฐม ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณหัวหน้าศูนย์
บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาวิจัย
ครั้งนี้เป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่คุณพ่อ คุณแม่
ผู้ให้กำเนิด อาจารย์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนมาโดยตลอด และให้กำลังใจการศึกษาค้นคว้า
จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

นุพมา ประกฤตกุล

A STUDY ON JOB PERFORMANCE OF CHIEFS OF DISTRICT
NONFORMAL EDUCATION SERVICE CENTERS

AN ABSTRACT

BY

BUPPHA PRAKITTIKUN /

Presented in partial fulfillment of the requirement for the

Master of Education Degree in Adult Education

at Srinakharinwirot University

August 1996

The purposes of this study were to investigate the directors' implementation of NFE centers at district level according to their roles and duties in 5 aspects, namely the administration, the promotion and educational administration, NFE organizing units, learning centers, and the promotion of community education and to compare the directors' implementation of district NFE centers according to sex, experience, level of education and working areas. The samples were 354 directors of directors of district NFE centers into provincial groups according to 5 geographical regions : in northern region there were 16 provinces, in central region there were 17 provinces, in southern regions there were 14 provinces, in eastern region there were 9 provinces, and in northern region there were 19 provinces. The subjects came from simple random sampling in each geographical region using the proportion 50 percent of the population. The research instruments were questionnaires. Data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way analysis of variance.

The research results indicated that the directors' implementation of district NFE centers according to their roles and duties in 5 aspects was in high level

When comparing the directors' implementation levels of district NFE centers in 5 aspects according to sex, experience, level of education and working areas, it was found that :

1. The implementation of district NFE centers of directors with different sex in 5 aspects was not statistically significant.

2. The implementation of district NFE centers of directors with different experience in 5 aspects was not statistically significant.

3. The implementation of district NFE centers of directors with different level of education in 5 aspects was not statistically significant.

4. The implementation of district NFE centers of directors with different areas of working in 5 aspects was not statistically significant.

5. The directors' problems of the highest frequencies in performing their roles and duties of district NFE centers in each implementation aspect were as follows :

In administration they lacked assistant personnels. In promotion and educational services they lacked supporting media in learning and teaching. In NFE managing units they lacked clear line of performance. In learning centers they lacked implementation budgets, and in promotion of community education they lacked clear ways of implementation.

6. Suggestions of the highest frequencies to the directors' implementation of district NFE centers in each aspect according to their roles and duties were as follows:

In administration there should be an increase of manpower management to district NEF centers. In promotion and educational services they lacked supporting media in learning and teaching. Let the provincial NFE centers provide production of supporting media to district NFE centers. In NFE managing units, the department of NFE should give clear orders of implementation. In learning centers, the department of NFE should provide budgets for project development and in promotion of community education, the department of NFE should offer clear ways of implementation.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	7
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	8
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	8
	นิยามศัพท์เฉพาะ	10
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	ความเป็นมาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	12
	การเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	21
	บทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	24
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	30
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	32
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	36
	การสร้างเครื่องมือ	36
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	37
	การวิเคราะห์ข้อมูล	37
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย	38

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	42
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	72
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	72
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	73
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	73
กลุ่มตัวอย่าง	74
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	74
การเก็บรวบรวมข้อมูล	75
การวิเคราะห์ข้อมูล	75
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	76
การอภิปรายผล	77
ข้อเสนอแนะ	85
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	94
ภาคผนวก ก	96
ภาคผนวก ข	98
ภาคผนวก ค	100
ประวัติผู้วิจัย	113

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	33
2 จำนวนร้อยละของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำแนกตามข้อมูลส่วนตัว	44
3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ด้านบริหาร	48
4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา	50
5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน	52
6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ด้านศูนย์การเรียน	55
7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน	57
8 เปรียบเทียบค่าคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ที่มีเพศต่างกัน	59
9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอต่างกัน	60
10 เปรียบเทียบค่าคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน	62
11 เปรียบเทียบค่าคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนที่มีพื้นที่ปฏิบัติงานต่างกัน	63

12	ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานแต่ละด้านของหัวหน้าศูนย์ บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	64
13	ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานแต่ละด้านของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอก โรงเรียนอำเภอ	68

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 โครงสร้างและอัตราภาษี	14

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนที่ผ่านมา กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้พยายามจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาสทางการศึกษารวมทั้งกลุ่มคนที่จบการศึกษาจากในระบบโรงเรียนแต่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อขั้นสูงขึ้นไป ซึ่งในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 6 รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียนมากขึ้น โดยได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2529 ไว้ว่า รัฐมีนโยบายเร่งรัดให้ปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน จะส่งเสริมและพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ให้สามารถจัดบริการทางวิชาการแก่เยาวชน และประชาชนตามความต้องการและความจำเป็นเพื่อคุณภาพชีวิต ครอบครัว ชุมชนและการประกอบสัมมาอาชีพ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2529 : 29) ด้วยการจัดให้มีผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ตามโครงการพัฒนาระบบประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ด้วยความเห็นชอบจากกระทรวงศึกษาธิการ โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดรับนโยบายนำโครงการนี้ไปดำเนินงาน ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2530 เป็นต้นมา มีผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอไม่น้อยกว่า 500 คน ในพื้นที่ 590 อำเภอทั่วประเทศ

ศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอเป็นเครือข่ายในการประสานงานและปฏิบัติงานในระดับอำเภอของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในการปฏิบัติงานวิชาการ จัดกิจกรรม และประสานงานกับหน่วยงานอื่นในระดับอำเภอและชุมชน โดยมีบุคลากรคือผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอเป็นหัวหน้า ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน เจ้าหน้าที่ห้องสมุดประชาชน ครูประจำกลุ่ม วิทยากรวิชาชีพเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน โดยอยู่ในการกำกับควบคุมดูแลของนายอำเภอและศึกษาธิการอำเภอ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2531 : 17)

การปฏิบัติงานของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีลักษณะแนวทางการปฏิบัติงาน 3 ลักษณะคือ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครศรีธรรมราช. 2531 : 13)

1. การปฏิบัติงานประจำในอำเภอ เป็นลักษณะการปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภอที่รับผิดชอบอย่างถาวร โดยมีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบ โดยมุ่งเน้นหลักการปฏิบัติเป็นลักษณะเดียวกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดโดยผู้ปฏิบัติหน้าที่ผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีรับผิดชอบปฏิบัติงาน 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานด้านบริหาร การบริหารงานด้านวิชาการ และการบริหารงานด้านปฏิบัติการ

2. การปฏิบัติงานประจำเป็นบางครั้งในอำเภอ เป็นลักษณะการปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภอที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบ แต่ระยะเวลาในการปฏิบัติน้อยกว่า โดยมุ่งเน้นงานเพียง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ และด้านปฏิบัติการ

3. การปฏิบัติงานโดยการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ เป็นการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ซึ่งได้รับมอบหมายในด้านปฏิบัติการ ซึ่งรับผิดชอบที่มีกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

ต่อมาได้มีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินงานและการติดตามผลปฏิบัติงานของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ โดยกองแผนงานและวิจัยร่วมกันกับกองปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน พบว่า การดำเนินงานของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอยู่หลายประการทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ตั้งไว้ได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนั้นสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติงานตามบทบาทที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดเป็นแนวทางไว้ในระยะเริ่มทดลองโครงการได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนไว้อย่างกว้างขวางครอบคลุมภารกิจหลายด้าน อาทิ ด้านธุรการเกี่ยวกับการรวบรวมเสนอหลักฐานขออนุมัติจัดกิจกรรม และการเบิกจ่ายค่าตอบแทน การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของครูอาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่การศึกษานอกโรงเรียนอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานเขตท้องที่อำเภอนั้น ๆ

ด้านการวางแผน การสำรวจวิเคราะห์ข้อมูล การจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติงานการประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนกับองค์กรเอกชน ท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนการนิเทศ ติดตามประเมินผลงานการศึกษานอกโรงเรียน และรายงานผล จะเห็นได้ว่า เป็นภารกิจที่ครอบคลุมกว้างขวางมากในทางปฏิบัติ ซึ่งพิจารณาตามลักษณะของงานแล้ว สามารถจัดได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ

1. การบริหาร ควบคุม นิเทศติดตามผลกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. การประสานงานและการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน และกิจกรรมอื่น ๆ
3. การรายงานผลการปฏิบัติงานกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการสรุปผล

จากภารกิจที่ถูกกำหนดไว้ให้เป็นบทบาทของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ดังกล่าวนี้ ผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอต้องเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงานแต่เพียงผู้เดียว นับว่าเป็นความรับผิดชอบที่สูงมากในระยะเวลาสำหรับการเริ่มต้นเพื่อสร้างความเข้าใจ และคุ้นเคยกับภารกิจ และท้องถิ่น ประการสำคัญเป็นการปฏิบัติงานที่มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และยานพาหนะ ดังนั้น การปฏิบัติงานของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ย่อมที่จะต้องประสบกับอุปสรรคปัญหาอย่างมากที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ในหลาย ๆ ประการ เช่น (ธวัชชัย ดุ่มท่าไม้. 2534 : 4)

1. ความไม่ชำนาญกับท้องถิ่นและชุมชน ทำให้ยากต่อการปฏิบัติงานโดยเฉพาะการประสานงานต่าง ๆ ทั่วไป
2. ไม่มีความหมายรองรับสถานะภาพของตำแหน่งผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอจึงขาดความเชื่อถือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้การปฏิบัติงานขาดความคล่องตัวและความไว้วางใจ

3. งานด้านธุรการที่จะต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้ง ศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดเองก็ตาม ไม่ค่อยได้รับความสะดวกเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน
เหล่านั้น ยังไม่เข้าใจบทบาทของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนเอาเสียพอ

4. บทบาทที่กำหนดไว้ไม่ละเอียดชัดเจนพอสำหรับการปฏิบัติ ทำให้เกิดความเข้าใจ
ที่ไม่ตรงกัน จึงเกิดความสับสนขึ้นในทางปฏิบัติและการประสานงาน

5. การปฏิบัติงานตามบทบาททำได้อย่างล่าช้าไม่คล่องตัวเท่าที่ควร เพราะอยู่ใน
ข้อจำกัดของ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งยานพาหนะในการปฏิบัติงานด้วย

ในระยะต่อมา กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ปรับปรุงโครงสร้างและแบ่งส่วนราชการ
ใหม่ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพ เป็นส่วนราชการที่กระจัดกระจายตามนโยบายของ
รัฐบาล สามารถแก้ปัญหาการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อน และให้มีบริการถึงกลุ่มเป้าหมาย คือประชาชน
ได้อย่างแท้จริง ซึ่งปรับปรุงโครงสร้างและแบ่งส่วนราชการใหม่ ในการแบ่งส่วนราชการของ
กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ยึดหลักมาตรฐานการปรับปรุงระบบราชการ ระบบข้าราชการ
ตามมติคณะรัฐมนตรีตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0206/580 ลงวันที่ 10
มกราคม 2535 หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 0718/192 ลงวันที่ 26 ธันวาคม 2534
และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 โดยมีรายละเอียดดังนี้

(กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2536 : 2 - 3)

1. ปรับปรุงหน้าที่ความรับผิดชอบของกรมให้สอดคล้องกับภารกิจที่ต้องปฏิบัติที่จะต้อง
ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

2. ปรับปรุงระบบราชการให้สั้น คล่องตัว ทันสมัย

3. กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบให้ชัดเจน

4. ขจัดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ

5. ลดจำนวนข้าราชการลง

6. ปรับปรุงระบบการทำงานให้เป็นกระบวนการครบวงจร ทำให้สามารถระดม
ทรัพยากรในกรมการศึกษานอกโรงเรียนมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่

7. การปฏิบัติงานที่มีกระบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน กำหนดให้ต้องมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพื่อประสิทธิภาพของงาน

8. กำหนดบทบาทของหน่วยงานในส่วนกลางให้เป็นผู้กำหนดนโยบายวางแผน ส่งเสริมและประสานงาน

การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการกระจายอำนาจ การบริหารและการบริการลงสู่ระดับท้องถิ่น โดยในปี พ.ศ.2536 กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้พิจารณาโครงการศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนใหม่ เพื่อให้เป็นการจัดการศึกษา นอกโรงเรียนครอบคลุมพื้นที่ต่าง ๆ ให้มากที่สุด โดยจัดตั้งศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอและกิ่งอำเภอขึ้นจำนวน 789 แห่ง ทั่วประเทศ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : 2) สำหรับบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน ตาม โครงสร้างใหม่นี้ มีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2536 : 144)

1. จัด และให้บริการการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาเพื่อเสริมในระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความต้องการและสภาพปัญหาของท้องถิ่น

2. จัดและประสานให้มีศูนย์การเรียน หน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อเป็น เครือข่ายการบริหารการศึกษานอกโรงเรียน ได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง และส่งเสริมให้ชุมชน จัดการศึกษาของตนเองในลักษณะศูนย์การศึกษาชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษา วางแผน และบริการการศึกษาต่อสมาชิกในชุมชนและระหว่างชุมชน

3. สนับสนุน สิ่งจำเป็นต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนของ เครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนและการบริการแก่กลุ่ม เป้าหมาย

4. กำกับ ดูแล ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน นอกจากบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการทางการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

4 ประการ ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดไว้ข้างต้นแล้ว ในการปฏิบัติงานของ

หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอให้ลู่อ่งและค้ำเนินงำนให้บรรลุวัตถุประสงค์
ตามนโยบายของ กรมฯ ที่มุ่งมันจะเสริมสมรรถภาพกลไกการค้ำเนินงำนการศึกษานอก
โรงเรียนให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่มากที่สุด และมีแนวปฏิบัติไบเณแนวเดียวกัน
กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดรายละเอียดหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าศูนย์
บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ (กรมการศึกษานอก
โรงเรียน. 2536 : 147 - 185)

1. งานบริหาร มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการ สารบรรณ
บุคลากร การเงิน บัญชี พัสดุ จัดทำแผนงานโครงการต่าง ๆ
2. งานส่งเสริมและบริการการศึกษา มีหน้าที่เกี่ยวกับจัดบริการประสานงาน
ส่งเสริมสนับสนุน ศึกษา พัฒนา สรรหาบุคลากรเครือข่าย ให้จัดกิจกรรมการด้านการศึกษา
นอกโรงเรียน การศึกษาพื้นฐาน การศึกษาสายอาชีพ การศึกษาสายสามัญ การศึกษาเพื่อ
พัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาสัมพันธ์ แผนแนวการศึกษา จัดทำทะเบียนนักศึกษา วัดผลประเมินผล
3. งานหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบสรรหา สรรวจให้มี
หน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยการประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุนและกำหนดแนวทาง
ในการค้ำเนินงำน
4. งานศูนย์การเรียนรู้ มีหน้าที่จัดส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ
ค้ำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน
ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน หอกระจายข่าว วัด ศูนย์การเรียนรู้
5. งานส่งเสริมการศึกษาชุมชน มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน
การค้ำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สนับสนุน
การจัดกิจกรรมการศึกษาให้เป็นระบบเครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ

จะเห็นได้ว่า ภารกิจของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่กำหนดไว้ใน
โครงสร้างของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีขอบเขตความรับผิดชอบกว้างขวาง
ครอบคลุมทั้งในเรื่องปฏิบัติการและบริการการศึกษาที่หลากหลาย และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้ง

เป็นองค์การใหม่ระดับอำเภอ ได้ปรับภารกิจใหม่เพื่อให้การจัดการศึกษานอกโรงเรียนมีความคล่องตัว สามารถตอบสนองความต้องการจากชุมชนได้อย่างทันที่ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการทำงานเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมการปฏิบัติการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบ

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน จึงเห็นได้ว่าการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ย่อมที่จะต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคเกิดความแตกต่างในการปฏิบัติ และกระทบต่อนโยบายของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอว่าควรจะมีการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่อย่างไร ทั้งนี้ผลของการศึกษาค้นคว้าจะได้เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงบทบาทและหน้าที่ในการทำงาน ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และสามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ตามตัวแปรด้านเพศ ประสบการณ์ วุฒิการศึกษาและพื้นที่ปฏิบัติงาน
3. เพื่อรวบรวมปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ซึ่งเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานการศึกษานอกโรงเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อกรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การศึกษา
นอกระบบโรงเรียนจังหวัด และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและปรับปรุง
การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอให้
เหมาะสมและคล่องตัว

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอ ที่นำมาศึกษา แบ่งออก 5 ด้านได้แก่
 - 1.1 ด้านการบริหารงาน
 - 1.2 ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา
 - 1.3 ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน
 - 1.4 ด้านศูนย์การเรียน
 - 1.5 ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอก
โรงเรียน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน
789 แห่งทั่วประเทศ (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ในปีงบประมาณ 2537

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เลือกมาจากประชากรโดยวิธีการสุ่มแบบ

ชั้นภูมิ ร้อยละ 50 จากประชากร 789 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 354 คน

3. ตัวแปรที่จะศึกษามีดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 เพศ แบ่งเป็น

3.1.1.1 ชาย

3.1.1.2 หญิง

3.1.2 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนได้แก่

3.1.2.1 ต่ำกว่า 3 ปี

3.1.2.2 ระหว่าง 3 - 5 ปี

3.1.2.3 มากกว่า 5 ปี

3.1.3 วุฒิต่างทางการศึกษาของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนได้แก่

3.1.3.1 ปริญญาตรี

3.1.3.2 สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.4 พื้นที่ปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่

3.1.4.1 เขตอำเภอชั้นใน

3.1.4.2 เขตอำเภอชั้นนอก

3.2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์

บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ 5 ด้านคือ

3.2.1 ด้านงานบริหาร

3.2.2 ด้านงานส่งเสริมและบริการการศึกษา

3.2.3 ด้านงานหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน

3.2.4 ด้านงานศูนย์การเรียนรู้

3.2.5 ด้านงานส่งเสริมการศึกษาชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาทและหน้าที่ หมายถึง อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดและดำเนินการ กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ประสานงานสนับสนุน กำกับดูแลติดตามผลและรายงานผล การดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน

2. การปฏิบัติงาน หมายถึง การดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนอย่างมีระบบ ระเบียบแบบแผน เพื่อให้งานที่รับผิดชอบ บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ การปฏิบัติงานมี 5 ด้านคือ

2.1 ด้านงานบริหาร ดำเนินงานเกี่ยวกับงานธุรการ สารบรรณ บุคลากร การเงิน บัญชี พัสดุ จัดทำแผนงานโครงการต่าง ๆ

2.2 ด้านงานส่งเสริมและบริการการศึกษา ดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดบริการ ประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุน ศึกษา พัฒนา สรรหาบุคลากรเครือข่าย ให้จัดกิจกรรมการด้านการศึกษานอกโรงเรียน เช่น การศึกษาพื้นฐาน สายอาชีพ สายสามัญ การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมนักศึกษา และสวัสดิการนักศึกษา

2.3 ด้านงานหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ดำเนินงานเกี่ยวกับสรรหา สรรวจให้มีหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยการประสานงาน สนับสนุน ส่งเสริม และกำหนด แนวทางการดำเนินงาน

2.4 ด้านงานศูนย์การเรียน ดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนให้เป็นระบบหมู่บ้านตำบลและอำเภอ

2.5 ด้านงานส่งเสริมการศึกษาชุมชน ดำเนินงานเกี่ยวกับส่งเสริมสนับสนุน จัดให้มีชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้ชุมชนวิเคราะห์กำหนดปัญหาความต้องการ ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนให้สนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

3. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ หมายถึง ข้าราชการที่ปฏิบัติราชการในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ซึ่งข้าราชการดังกล่าวได้มาจากการสอบแข่งขันจากข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน และข้าราชการสังกัดหน่วยงานอื่น ๆ และได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

4. เขตอำเภอชั้นใน หมายถึง ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนในอำเภอเมือง

5. เขตอำเภอชั้นนอก หมายถึง ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนที่ปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนในอำเภอต่าง ๆ นอกเขตอำเภอเมือง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษา
นอกโรงเรียนอาเภอครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งได้นำเสนอ
ดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอ (ศบอ.)
2. การเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอ
3. บทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอ (ศบอ.)

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเสริมศักยภาพของกลไก
ในการปฏิบัติงานในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีการปรับปรุงภารกิจและเปลี่ยนชื่อมาจาก
ศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอ ตามโครงสร้างเดิมเป็นศูนย์บริการการศึกษา
นอกโรงเรียนอาเภอ จัดตั้งศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอ กิ่งอาเภอ จำนวน 789
แห่งทั่วประเทศ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : 2)

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอแต่ละแห่งจะรับผิดชอบในการให้บริการและ
การจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน 4 ประเภท อย่างทั่วถึงและกว้างขวางคือ
(กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2536 : 23)

1. การศึกษาพื้นฐาน
2. การศึกษาต่อเนื่องสายสามัญ
3. การศึกษาอาชีพ
4. การส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย

ทั้งนี้ โดยมีกลไกในการจัด ดังนี้

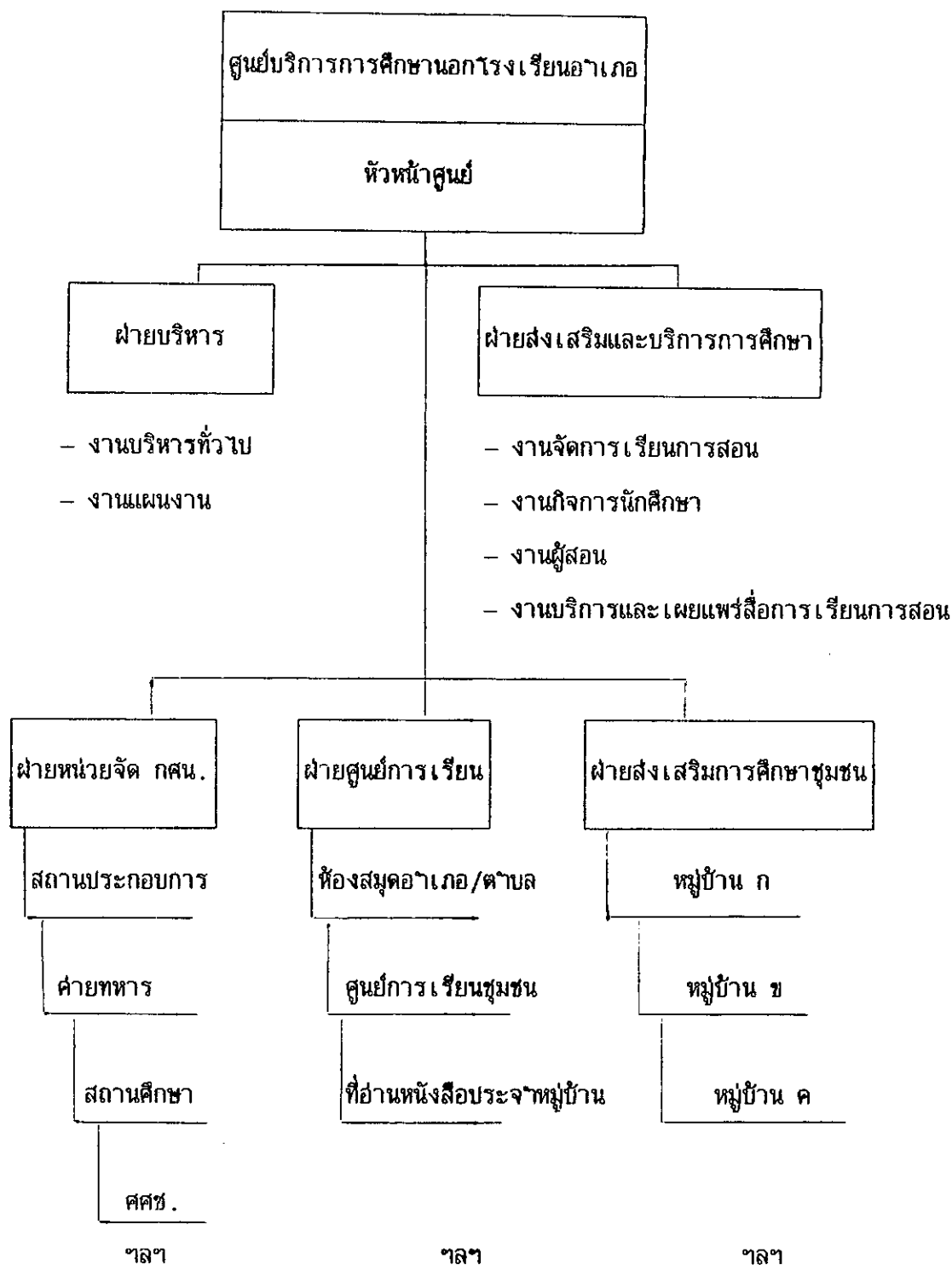
1. จัดดำเนินการเอง เป็นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยครูอาสาสมัคร การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานประจำในระดับตำบล ครูประจำกลุ่มซึ่งเป็นผู้สอนตามหลักสูตรต่าง ๆ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ครูอาสาสมัครซึ่งประจำในศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา ครูชุมชน ซึ่งได้แก่ ชุมชนที่ได้สั่งสมประสบการณ์มีความรู้ เทคนิค วิทยาการที่จะถ่ายทอดให้เป็นประโยชน์แก่สมาชิกในหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น และครูชาวบ้าน ซึ่งได้แก่ ผู้รู้ในชุมชนซึ่งได้รับการส่งเสริมให้ถ่ายทอดความรู้ความชำนาญแก่ผู้เรียนโดยได้รับค่าตอบแทน

2. สนับสนุนให้หน่วยงานอื่นในพื้นที่ทำหน้าที่เป็นสถานศึกษา จัดกิจกรรมการศึกษารูปแบบต่าง ๆ เพิ่มเติมจากงานปกติในความรับผิดชอบ ในแต่ละพื้นที่มีหน่วยงานที่มีศักยภาพที่จะเป็นหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลากหลายมากมาย เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา วัด สถานีอนามัย สหกรณ์ร้านค้า เป็นต้น

3. ส่งเสริมให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ ในพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งความรู้ที่ประชาชนจะสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดตั้งขึ้น เช่น ห้องสมุดประชาชนอำเภอและตำบล หรือดำเนินการร่วมกับชุมชน เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หรือเป็นสถานที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรชุมชนและหน่วยงานอื่น เช่น โรงพยาบาล หอกระจายข่าว ศูนย์ข้อมูลตำบล

4. สนับสนุนให้ชุมชนจัดการศึกษา โดยชุมชนเป็นฝ่ายจัดการให้เกิดกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภายในชุมชนหรือระหว่างชุมชน เพื่อสนองตอบความต้องการที่จะเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง

โครงสร้างและอัตรากำลังของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนได้ถูกกำหนดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนสะดวก คล่องตัว ครอบคลุมพื้นที่ในระดับตำบลและหมู่บ้านให้มากที่สุด ได้มีการจัดตั้งศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และการบริหารงานตามโครงสร้างภายใน ซึ่งแบ่งงานออกเป็น 5 ฝ่าย ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างและอัตรากำลัง

(ที่มา : กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2536 : 145)

บุคลากรในการปฏิบัติงาน

ในการปฏิบัติงานของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีบุคลากรตามกรอบ
อัตรากำลังดังนี้

1. ข้าราชการครู 1 - 2 คน
2. ข้าราชการพลเรือนสามัญ (จากห้องสมุดประชาชน) 1 คน
3. ลูกจ้างประจำ - พนักงานขับรถยนต์ 1 คน
- นักการภารโรง 1 คน
4. ลูกจ้างชั่วคราว
 - 4.1 งบประมาณหมวดค่าจ้าง
 - ครูอาสาสมัคร 1 ตำบล : 1 คน
 - ครู บอ. นักศึกษา 20 คน : 1 คน
 - 4.2 เงินบำรุงการศึกษา
 - เจ้าหน้าที่ธุรการ/เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด จำนวนตามปริมาณงาน
5. ลูกจ้าง (เบิกจ่ายจากเงินค่าตอบแทน ใช้สอย และวัสดุ)
 - 5.1 วิทยากรวิชาชีพ (กลุ่มสนใจ) นักศึกษา 10 คน : 1 คน
 - 5.2 ครูสอนวิชาชีพระยะสั้น นักศึกษา 10 คน : 1 คน
 - 5.3 ครูประจำกลุ่ม
 - ประถม/มัธยมศึกษาตอนต้น นักศึกษา 50 คน : 1 คน
 - มัธยมศึกษาตอนปลาย นักศึกษา 35 คน : 1 คน
6. วิทยากรท้องถิ่น ได้แก่ ครูชาวบ้าน ครูชุมชน ครูประจำกลุ่ม ผู้ชำนาญการใน

สาขาอาชีพต่าง ๆ

แบ่งโครงสร้างองค์กรภายใน โดยมีรายละเอียดหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ฝ่ายบริหาร มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการ สารบรรณ บุคลากร
การเงิน การบัญชี พัสดุ

แบ่งงานภายในเป็น 2 งานคือ

1.1 งานบริหารทั่วไป มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการ สารบรรณ บุคลากร การเงิน การบัญชี พัสดุ

1.2 งานแผนงาน มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำแผนงานและโครงการให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายของกรม จังหวัดและอำเภอจัดทำข้อมูล สถิติและรายงานผลการปฏิบัติงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติมีดังนี้

(1) วิเคราะห์นโยบาย งบประมาณ หลักการ และแนวทางการจัดกิจกรรม การศึกษานอกโรงเรียน

(2) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ และประสานงาน

(3) สำรวจ รวบรวมข้อมูล

(4) จัดทำแผนงาน โครงการ แผนปฏิบัติงานประจำปี

(5) สรุปผลการปฏิบัติงานประจำปี

2. ฝ่ายส่งเสริมและบริการการศึกษา มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัด บริการ ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน ศึกษา พัฒนา สรรหาบุคลากรเครือข่ายให้จัด กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาพื้นฐาน การศึกษาสายสามัญ สายอาชีพ การศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาสัมพันธ์ แนวทางการศึกษา จัดทำทะเบียนนักศึกษา วัดผล ประเมินผล จัดกิจกรรมนักศึกษา และสวัสดิการนักศึกษา ส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้และการศึกษา ของชุมชน แบ่งงานภายในเป็น 4 งานคือ

2.1 งานจัดการเรียนการสอน มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัด และดำเนินงานการเรียนการสอนตามรูปแบบดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ของกรมการศึกษานอก โรงเรียน โดยใช้วิธีการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน ในด้านหลักสูตร สื่อ คู่มือดำเนินงาน งบประมาณพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรในระดับท้องถิ่น และเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาก่อนวัยเรียนการศึกษานอกระบบชุมชนเขา การศึกษาภาษาไทย ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การศึกษาสายสามัญหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

หลักสูตรกํานักรู้บ้าน การศึกษาสายอาชีพ เช่น หลักสูตรกลุ่มสนใจ อาชีพระยะสั้น กลุ่มพัฒนาอาชีพ และหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ ตลอดจนการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น สิ่งแวดล้อม ยาเสพติด การป้องกันโรคเอดส์ ส่งเสริมประชาธิปไตย ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น ลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีดังนี้

- (1) การศึกษาพื้นฐาน เช่น หลักสูตรก่อนวัยเรียน หลักสูตรการศึกษาชุมชนในเขตภูเขา หลักสูตรการสอนภาษาไทยใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- (2) การศึกษาสายสามัญ เช่น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรกํานักรู้บ้าน
- (3) การศึกษาสายอาชีพ เช่น หลักสูตรกลุ่มสนใจ หลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น หลักสูตรการพัฒนาอาชีพ หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ
- (4) การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น หลักสูตรกลุ่มสนใจ หลักสูตรคู่สมรส สิ่งแวดล้อม ยาเสพติด การป้องกันโรคเอดส์ ส่งเสริมประชาธิปไตย ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.2 งานกิจการนักศึกษา มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือนักศึกษา โดยการประชาสัมพันธ์ แนะนำการศึกษา รับสมัครนักศึกษา ลงทะเบียนขึ้นทะเบียนนักศึกษา จัดทำทะเบียน จัดกิจกรรมนักศึกษา วัดผลและประเมินผล จัดสวัสดิการ ช่วยเหลือนักศึกษา ให้ทุนการศึกษา การยกเว้นและให้สิทธิบางประการ เพื่อชดเชยโอกาสตามข้อบ่งชี้ที่ทางราชการกำหนด ส่งเสริมการจัดกิจกรรม การรวมกลุ่มของนักศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองและชุมชน ซึ่งมีลักษณะงานปฏิบัติงาน ดังนี้ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับประชาสัมพันธ์ แนะนำการศึกษา ทะเบียนนักศึกษา จัดกิจกรรมนักศึกษา วัดผลและประเมินผล การศึกษา สวัสดิการนักศึกษา เช่น การยกเว้นค่าเล่าเรียน การให้ทุกคนการขยายโอกาส การควบคุมดูแลความประพฤติ การยกเว้นการเข้ารับราชการทหาร

2.3 งานผู้สอน มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสรรหาคัดเลือก ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละประเภทของครูชุมชน ครูประจำกลุ่ม ครูชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ การพัฒนาเทคนิคการสอน

การพบกลุ่มพัฒนาขีดความสามารถ ส่งเสริมขวัญกำลังใจงานการดำเนินงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีดังนี้

- (1) สรรหา คัดเลือก ครูชุมชน ครูชาวบ้าน ครูประจำกลุ่ม
- (2) รวบรวมข้อมูล จัดทำทะเบียนครูชาวบ้าน ครูประจำกลุ่ม
- (3) พัฒนา ฝึกอบรม กำหนดบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
- (4) ส่งเสริม สนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ

การพบกลุ่ม

- (5) กำกับ ดูแล นิเทศ ติดตามผลและรายงาน

2.4 งานบริการและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอน มีหน้าที่และความรับผิดชอบ

เกี่ยวกับการสนับสนุน ช่วยเหลือ บริการ และจัดหาสื่อการเรียนการสอนตามรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ของครูผู้สอน สื่อการศึกษา สื่อการประชาสัมพันธ์งานการดำเนินงานของเครือข่าย ลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีดังนี้

(1) จัดหา รวบรวมสื่อที่มีอยู่แล้ว ซึ่งผลิตโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยนำมาอัดสำเนาหรือผลิตเพิ่มเติมให้เพียงพอความต้องการ และให้บริการแก่นักศึกษาและ เครือข่ายในการจัดการเรียนการสอน

(2) จัดระบบบริการ การยืม และการหมุนเวียนสื่อให้กับนักศึกษาและ เครือข่ายของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

(3) จัดทำสื่อต่าง ๆ ขึ้นเองเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ ความต้องการของท้องถิ่น

- (4) ติดตาม พัฒนาและรายงานการใช้สื่อ

3. ฝ่ายหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการสรรหาสำรวจให้มีหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยการประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนและกำหนดแนวทางการดำเนินงาน รวมทั้งกำหนดข้อตกลง ร่วมกันในการดำเนินงานการศึกษาตามรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนส่งเสริมขวัญและกำลังใจ แก่หน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ลักษณะงานที่ปฏิบัติมีดังนี้

1. สํารวจ สรรหาความพร้อมของหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อให้เป็น
หน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน

2. ประสานงานรายละเอียด และมีข้อตกลง กำหนดแนวทางการดำเนินงาน
ร่วมกัน เช่น บุคลากร สถานที่ งบประมาณ เครื่องมืออุปกรณ์ และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ

3. ประกาศจัดตั้งให้เป็นหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามระเบียบของทาง
ราชการ

4. จัดทำแผนการเรียนการสอน

5. ส่งเสริมให้หน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ดำเนินการจัดการศึกษาพื้นฐาน
การศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายอาชีพ และการศึกษาคูณภาพชีวิต

6. สนับสนุน สื่อ อุปกรณ์ คู่มือครูและนักศึกษา หลักสูตร แบบเรียนและหลักฐาน
ทางการศึกษาต่าง ๆ

7. ยกย่อง ชมเชย ประกาศเกียรติคุณให้กับหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน

4. ศูนย์การเรียน มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดส่งเสริม สนับสนุน ให้ชุมชน
มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์ และกำหนดปัญหาความ
ต้องการของตนเองได้ จัดทำแผนงานและกิจกรรมด้านการศึกษา โดยใช้ทรัพยากร แหล่งวิทยาการ
ท้องถิ่น ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอก
โรงเรียน ให้เป็นระบบเครือข่ายระดับหมู่บ้านตำบล และอำเภอ ลักษณะงานที่ปฏิบัติมีดังนี้

4.1 สํารวจและรวบรวมวิทยาการต่าง ๆ ในท้องถิ่นเพื่อจัดเป็นศูนย์การเรียน

4.2 ประสานงานแหล่งวิทยาการ ผู้รู้ ผู้ชำนาญการท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงานศูนย์การเรียน

4.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาพื้นฐาน การศึกษาสายสามัญ
การศึกษาสายอาชีพและการศึกษาคูณภาพชีวิตในลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4.4 จัดแสดงสื่อและนิทรรศการตามสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

4.5 แนะนำด้านการศึกษาพื้นฐาน การศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายอาชีพ
และการศึกษาคูณภาพชีวิต

4.4 จัดแสดงสื่อและนิทรรศการตามสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

4.5 แนะนำด้านการศึกษาพื้นฐาน การศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายอาชีพ และการศึกษาคณะวิชาชีพ

4.6 ประชาสัมพันธ์งานและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

5. ฝ่ายส่งเสริมการศึกษาชุมชน มีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริม สนับสนุน จัดทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์และกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองได้ จัดทำแผนงานและกิจกรรมด้านการศึกษา โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษาให้เป็นระบบเครือข่าย ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ลักษณะงานที่ปฏิบัติมีดังนี้

1. สำรวจและประเมินศักยภาพในด้านขีดความสามารถของชุมชน หรือภูมิปัญญาที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน โดยสำรวจจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ได้มีการจัดทำข้อมูลหรือทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้แล้ว

2. จัดประเภทลักษณะของชุมชนที่มีขีดความสามารถสูง ที่จะ เป็นแหล่งวิทยากรให้กับชุมชนของตนเองหรือระหว่างชุมชน

3. กระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนเสนอความต้องการของตนเองและปัญหาในข้อจำกัดของชุมชนที่ต้องการความสนับสนุน

4. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งวิทยากร ผู้รู้ ครูชาวบ้าน สาขาต่าง ๆ ของแต่ละชุมชน

5. ร่วมกับชุมชนในการวิเคราะห์และวางแผนการจัดการศึกษาและประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

6. จัดทำข้อมูลและทะเบียนครูในชุมชนที่เป็นเป้าหมายการดำเนินงานโดยละเอียดตามลักษณะข้อมูลที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอใช้ในการวางแผนและดำเนินงาน

7. พบปะพูดคุยทำความเข้าใจ ประสานงานกับครูชาวบ้าน เพื่อเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้และวิทยากรต่าง ๆ

8. สนับสนุน ส่งเสริม ในด้านสื่อ อุปกรณ์ เทคนิคการถ่ายทอด และอื่น ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของชุมชน

9. กำหนดนัดหมาย ทำความตกลงการทำงานร่วมกันของชุมชนและระหว่างชุมชน
10. จัด พบปะให้มีการถ่ายทอดความรู้ วิทยาการต่าง ๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ หรือการเรียนรู้ของชาวบ้าน และชุมชนด้วยกัน
11. ติดตามและประเมินผลงานร่วมกัน
12. ยกย่อง ชมเชย ประกาศเกียรติคุณ

การเข้าสู่ตำแหน่งหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

สำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการได้มีมาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการครู สหายงานบริหารในสถานศึกษา ตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในตำแหน่งงานทางการศึกษา (สำนักงาน ก.ค.. 2537 : 37) โดยมีลักษณะงานเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุมดูแลและการนิเทศงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลงานด้านวิชาการ การปกครอง จุฬการหรือบริหารทั่วไป ความสัมพันธ์กับชุมชนและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

ชื่อตำแหน่งหัวหน้าศูนย์ 1

หน้าที่และความรับผิดชอบ

บริหารงานในฐานะหัวหน้าศูนย์ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด หรือศูนย์ที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ปริมาณและคุณภาพของงานสูง และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ลักษณะงานที่ปฏิบัติ

วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดหน้าที่และวิธีดำเนินงานของบุคลากรในศูนย์ ควบคุมดูแล และติดตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการ เช่น การเรียน การสอนและฝึกอบรม จัดทำระเบียบและวัดผลการศึกษา ให้เป็นไปตามหลักสูตร แบบที่เป็นขั้นเรียนและแบบที่ไม่เป็นขั้นเรียน แผนการสอนโครงการสอน จัดคู่มือประกอบการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์การศึกษา ควบคุมดูแลงานธุรการหรืองานบริหารทั่วไปของศูนย์ เช่น อาคารสถานที่ การเงิน พัสดุ ครุภัณฑ์ ทะเบียน

และเอกสาร ให้เป็นไปตามระเบียบ ควบคุมดูแล ปกครอง มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ติดตามแก้ปัญหาและนิเทศ บังคับบัญชา ครู อาจารย์ นักศึกษา ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ตลอดจนเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ให้สามารถปฏิบัติตามหน้าที่อย่างถูกต้องครบถ้วน ดูแลสวัสดิภาพ และความเป็นอยู่ของนักศึกษา ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่อื่น สร้างเสริมความสัมพันธ์กับประชาชนท้องถิ่น จัดให้มีกิจกรรม มีการประเมินผลงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา และพัฒนาศูนย์ให้ก้าวหน้าและปฏิบัติการสอนและอบรมวิชาสามัญ หรือวิชาชีพในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือหลายวิชาแก่นักศึกษาหรือประชาชน ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

คุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง

1. ได้รับปริญญาตรีทางการศึกษา หรือปริญญาวิชาชีพอื่นที่เทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ ซึ่ง ก.ค. รับรองว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งข้าราชการครู และทำการสอนในสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. เป็นข้าราชการครูซึ่งมีประสบการณ์ตามข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้
 - 2.1 ดำรงตำแหน่งซึ่งได้รับเงินเดือนไม่ต่ำกว่าระดับ 3 มาแล้วไม่น้อยกว่า 4 ปี
 - 2.2 ดำรงตำแหน่งซึ่งได้รับเงินเดือนไม่ต่ำกว่าระดับ 4 มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
 - 2.3 ดำรงตำแหน่งซึ่งได้รับเงินเดือนไม่ต่ำกว่าระดับ 5
3. ได้ผ่านการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักสูตรและวิธีการที่ ก.ค. กำหนด
 1. มีความรู้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างเหมาะสมแก่การปฏิบัติงานในหน้าที่
 2. มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ หลักสูตร และพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

3. มีความรู้ความเข้าใจงานบริหารสถานศึกษา กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับแบบแผน ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ และสามารถปฏิบัติงานดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง นอกจากนั้นยังมีความสามารถทางด้านการวางแผน กระบวนการกลุ่ม และการติดต่อสื่อความหมาย ตลอดจนถึงความสามารถในการจัดการเป็นอย่างดี

4. มีความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารงานบุคคล และมีความสามารถในการปกครอง บังคับบัญชา สามารถเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจภายในสถานศึกษา และระหว่างสถานศึกษากับองค์การอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. มีความรู้ความเข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของสถานศึกษา นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แผนงานของกรม กระทรวงเจ้าสังกัด นอกจากนี้จะต้องมีความสามารถในการตัดสินใจ และการบริหารจัดการความขัดแย้งได้ดี

6. มีความรู้ความเข้าใจในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นโยบายรัฐบาลและปัญหาการเมืองของประเทศเพื่อประโยชน์ทางด้านบริหารสถานศึกษา

การให้ได้รับเงินเดือน

ให้ได้รับเงินเดือนในระดับ 5 ถึงระดับ 6

ถ้าผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าศูนย์ 1 ผู้ใดมีคุณสมบัติตรงตามหลักเกณฑ์ที่ ก.ค.กำหนด และได้ผ่านการประเมินตามวิธีการที่ ก.ค.กำหนดแล้ว ให้ได้รับเงินเดือนในระดับ 7 ได้เป็นพิเศษ เฉพาะราย เมื่อได้รับเงินเดือนถึงขั้นต่ำของระดับ 7

ปี 2536 กรมการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินการคัดเลือกข้าราชการเพื่อแต่งตั้งหรือเลื่อนและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ (ศบอ.) ตามประกาศ อ.ก.ค. กรมการศึกษานอกโรงเรียน ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2536 โดยมีเกณฑ์ดำเนินการคัดเลือกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ (ประกาศ อ.ก.ค. กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2536)

1. กลุ่มบุคลากรที่ดำรงตำแหน่งในข้อ 1.1 หรือ 1.2

1.1 ดำรงตำแหน่ง รักษาการในตำแหน่ง หรือปฏิบัติราชการในหน้าที่ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฯ ผู้ช่วยหัวหน้าศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน

1.2 ข้าราชการครู/ข้าราชการพลเรือนสามัญ ในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับ 7

2. กลุ่มบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ผู้ประสานงานอำเภอหรือหัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ หรือหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ซึ่งมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานในหน้าที่ดังกล่าวมาแล้วรวมระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี

3. กลุ่มทั่วไป ได้แก่ ข้าราชการครูและข้าราชการพลเรือนสามัญ สังกัด
กรมการศึกษานอกโรงเรียน

สำหรับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้ารับการคัดเลือกจะต้องมีคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในข้อ 1, 2 และ 3 แล้ว จะต้องเป็นผู้มีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไปทางการศึกษาหรือทางอื่นที่ ก.ค. รับรองว่าเป็น คุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งข้าราชการครู สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนและทำการสอน ในสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และกลุ่ม 2 และ 3 ต้องดำรงตำแหน่ง ซึ่งได้รับเงินเดือน ไม่ต่ำกว่าระดับ 4 มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และได้รับเงินเดือนในปัจจุบันประมาณ 2536 ไม่ต่ำกว่า ขั้น 6,830 บาท

เมื่อได้ดำเนินการคัดเลือกข้าราชการได้ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ ในระยะต่อมากกรมการ
ศึกษานอกโรงเรียนได้มีคำสั่งแต่งตั้งข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าศูนย์ 1 (รับเงินเดือนใน
ระดับ 5-6) ในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/กิ่งอำเภอจำนวน 789 แห่ง ทั่วประเทศ

บทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2536 : 147 - 185) ได้กำหนดหน้าที่ที่รับผิดชอบ
ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนไว้ในโครงสร้างของศูนย์บริการการศึกษานอก
โรงเรียนอำเภอ เป็น 5 ด้านด้วยกันคือ

1. ด้านบริหาร มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการ สารบรรณ บุคลากร การเงิน
บัญชี พัสดุ จัดทำแผนงานโครงการต่าง ๆ ได้แก่ การปฏิบัติงานในลักษณะปกครองบังคับบัญชา
ควบคุมดูแล วางโครงการ จัดทำแผนปฏิบัติงาน สรุปผลการปฏิบัติงาน ความสามารถในการ
ตัดสินใจสั่งการ ตลอดจนการทำงานให้เข้ากับผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดบริการประสานงาน
ส่งเสริม สนับสนุน ศึกษา พัฒนา สรรหาบุคลากรเครือข่าย ให้จัดกิจกรรมการด้านการศึกษานอก
โรงเรียน ได้แก่ การปฏิบัติงานในลักษณะประสานประโยชน์กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้จัด
กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนการศึกษาสายสามัญ สายอาชีพ ตลอดจนการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

3. ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสรรหา สรรวจ ำให้มีหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยการประสานงาน สนับสนุน และกำหนดแนวทางการ ดำเนินงานร่วมกันในการดำเนินงานการศึกษาตามรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การปฏิบัติงานใน ลักษณะ สรรวจสรรหาความพร้อมของหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อให้เป็นหน่วยจัดการศึกษา นอกโรงเรียน

4. ด้านศูนย์การเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับจัดส่งเสริม สนับสนุน ำให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน หอกระจายข่าว จัดศูนย์การเรียน การปฏิบัติงานในลักษณะประชาสัมพันธ์ งานและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ำให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

5. ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับส่งเสริมสนับสนุน จัดทำชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สนับสนุนการจัดกิจกรรมการ ศึกษาออกโรงเรียนำให้เป็นระบบเครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ได้แก่ การปฏิบัติงาน ในลักษณะกระตุ้นส่งเสริม

จากการกิจดังกล่าวจะเห็นได้ว่า บทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอที่จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมการศึกษานอกโรงเรียนนั้น กว้างขวางมาก มีงานบริหาร วิชาการ ประสานงานและการนิเทศติดตามผล ซึ่งกระบวนการ งานการกิจดังกล่าวทั้งหมดนี้ ได้ถูกระบุไว้เป็นบทบาทและหน้าที่ ความรับผิดชอบของหัวหน้าศูนย์ บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอยังเป็นเรื่องใหม่ เริ่มดำเนินการเมื่อปลายปี 2536 ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนองานวิจัยที่ใกล้เคียงดังนี้

สมบุญ มากบุญ (2524 : 41) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทศึกษาธิการอำเภอใน ทศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนราษฎร์ในเขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยในการเปรียบเทียบ

ทัศนะของผู้บริหารที่มีต่อบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังของศึกษาธิการอำเภอ ในการบริหารงานเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์ พบว่า การบริหารงานธุรการ การบริหารงานการเงิน การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานวิชาการ แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ บทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังของศึกษาธิการอำเภอในการบริหารงานโรงเรียนราษฎร์ ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ แตกต่างกันจากน้อยไปหามาก ดังนี้คือ การบริหารงานการเงิน การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ และการบริหารงานบุคคล ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ ที่มีต่อบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของศึกษาธิการอำเภอในการบริหารงานโรงเรียนราษฎร์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ มีทัศนะต่อบทบาทที่คาดหวังให้ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติงานสูงกว่าบทบาทที่เป็นจริงของศึกษาธิการอำเภอทุกด้าน ซึ่งแสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์มีความเห็นว่า ศึกษาธิการอำเภอยังปฏิบัติงานในโรงเรียนราษฎร์น้อยและผู้บริหารคาดหวังว่า ศึกษาธิการอำเภอ ควรจะเข้าไปมีบทบาทให้มากยิ่งขึ้น

จเร เกลิมวงศ์ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานตามหน้าที่และปัญหาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ของศึกษานิเทศก์อำเภอ เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภออยู่ในระดับค่อนข้างน้อย งานตามหน้าที่ที่ปฏิบัติมากที่สุด คือการปฏิบัติงานวิชาการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ รองลงมาคือ การวางแผนพัฒนาการศึกษาของอำเภอ/กิ่งอำเภอและรวบรวมข้อมูลและสถิติทางการศึกษาของสถานศึกษาในอำเภอ/กิ่งอำเภอตามลำดับ และการส่งเสริมการทดลองค้นคว้า เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาปัญหาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภออยู่ในระดับค่อนข้างน้อย งานตามหน้าที่ที่มีปัญหาในการปฏิบัติมากที่สุดคือการวางแผนพัฒนาการศึกษาของอำเภอ/กิ่งอำเภอ รองลงมาคือ การส่งเสริมให้โรงเรียนและกลุ่มโรงเรียนในเขตการศึกษาได้และการส่งเสริมการทดลอง ค้นคว้า เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ตามลำดับ ส่วนงานตามหน้าที่ที่มีปัญหาในการปฏิบัติน้อยที่สุดคือการปฏิบัติงานเลขานุการคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และการปฏิบัติงานโครงการพิเศษ

โกวิทย์ กันยาวุฒิกุล (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของ ศึกษานิเทศก์ในการควบคุมและส่งเสริมการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชนตามทัศนะของ ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทที่เป็นจริงโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานธุรการและการเงินอยู่ในเกณฑ์ มาก ด้านอื่น ๆ ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานในบทบาทที่เป็นจริง โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง สำหรับบทบาท ที่คาดหวัง ศึกษานิเทศก์มีความเห็นว่า ตนเองน่าจะได้ปฏิบัติงานทุกด้านอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีความคาดหวังว่า ศึกษานิเทศก์ควรปฏิบัติงานทุกด้านอยู่ใน เกณฑ์มากเช่นเดียวกัน

2. บทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ ตามทัศนะของ ศึกษานิเทศก์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน สำหรับผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนมีความเห็นว่า ศึกษานิเทศก์แสดงบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวัง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้านเช่นเดียวกัน

3. ทัศนะของศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารโรงเรียนเอกชนเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงของ ศึกษานิเทศก์ในการควบคุมและส่งเสริมการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชน โดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงาน ด้านวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ธวัชชัย ดุ้มท่าไม้ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาท ที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอตามทัศนะ ของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ และผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ซึ่งความมุ่งหมายของการวิจัยนี้เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาท ที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวังของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอในการ บริหารด้านการประสานประโยชน์ทางราชการ ด้านการส่งเสริมคุณภาพงานวิชาการ และด้าน

การนิเทศติดตามผลตามทัศนะของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ และผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ พบว่า ทัศนะในภาพรวมของทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงทุกด้าน โดยผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีความคาดหวังในบทบาท ด้านการบริหาร ด้านการประสาน ประโยชน์ทางราชการ และด้านการนิเทศติดตามผลอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการส่งเสริม คุณภาพงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ขณะที่ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านการบริหาร ด้านการประสานประโยชน์ทางราชการและด้านการนิเทศติดตามผลอยู่ในระดับมาก และด้านการส่งเสริมคุณภาพงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของศึกษาธิการอำเภอพบว่า มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังอยู่ในระดับมากทุกด้าน และบทบาทที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับ ปานกลางทุกด้าน และความคิดเห็นของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ เกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังอยู่ในระดับมากเท่ากัน 3 ด้านคือ บทบาทด้าน การบริหาร ด้านการประสานประโยชน์ทางราชการ และด้านนิเทศติดตามผล ส่วนบทบาทด้านการส่งเสริมคุณภาพงานวิชาการนั้น มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก และปฏิบัติจริงอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริง ของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอมีความคิดเห็นในบทบาทที่ปฏิบัติจริงทั้ง สี่ด้าน แตกต่างกันกับความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และ ผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ส่วนบทบาทที่คาดหวังพบว่า ผู้บริหารศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกับผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ มีความคิดเห็น แตกต่างกันกับความคิดเห็นของศึกษาธิการอำเภอถึงสามด้าน คือบทบาทด้านการบริหาร ด้าน การประสานประโยชน์ทางราชการ และการนิเทศติดตามผล ส่วนด้านบทบาทด้านการส่งเสริม คุณภาพงานวิชาการนั้น มีความคิดเห็นแตกต่างกันภายในศูนย์และหน่วยงานอื่น ด้านงบประมาณได้ จากงบบริหารศูนย์จังหวัด และเงินบำรุงการศึกษาวិชาชีพ และด้านการให้บริการแนะแนวอาชีพ ได้จัดให้มีการบริการการสำรวจข้อมูลอาชีพ บริการข้อมูลอาชีพ บริการให้คำปรึกษาอาชีพ บริการ การตัดสินใจอาชีพและบริการติดตามผลอาชีพ ปัญหาอุปสรรคซึ่งผู้บริหารและอาจารย์แนะแนวอาชีพ พบได้แก่ ปัญหาขาดงบประมาณด้านแนะแนวอาชีพโดยเฉพาะ ขาดบุคลากรที่มีวุฒิทางแนะแนว โดยตรง และขาดยานพาหนะในการดำเนินงานแนะแนวอาชีพ

พยนต์ สุวรรณทรัพย์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของศึกษาธิการอำเภอ ในการนิเทศการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 สรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 มีความคิดเห็นว่า บทบาทของศึกษาธิการอำเภอ ในการนิเทศการศึกษา งานด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับจากสูงไปต่ำ คือ งานด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านวิชาการ โดยแยกเป็นรายข้อ พบว่า ในด้านบุคลากรเกี่ยวกับ "การปฏิบัติตามระเบียบการปฏิบัติงานระหว่างโรงเรียนกับอำเภอ" ศึกษาธิการอำเภอมีบทบาทในการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับสูง ส่วนการช่วยวางแผนอัตรากำลังครูประจำป้อนอยู่ในระดับต่ำ ด้านกิจการนักเรียนเกี่ยวกับ "การให้คำแนะนำกับโรงเรียนในการจัดทำทะเบียนนักเรียน สำนวนโรงเรียน ระเบียบสะสมให้เป็นระเบียบและปัจจุบัน" ศึกษาธิการอำเภอมีบทบาทในการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับสูง ส่วน "การร่วมงานปฐมนิเทศนักเรียนของโรงเรียน" ปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำ ด้านวิชาการเกี่ยวกับ "การประชุมชี้แจงนโยบายการจัดการศึกษาทุกระดับที่ผู้บริหารและครูควรทราบและถือปฏิบัติ" ศึกษาธิการอำเภอมีบทบาทในการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับสูง ส่วนประเด็นสำรวจความต้องการงานห้องสมุดเพื่อให้บริการด้านห้องสมุดโรงเรียนอยู่ในระดับต่ำ

2. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 เกี่ยวกับบทบาทของศึกษาธิการอำเภอในการนิเทศการศึกษา งานด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียนของจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 5 จังหวัด สามารถเรียงการปฏิบัติตามลำดับจังหวัดได้ดังนี้ จังหวัดสมุทรสาคร ปฏิบัติเป็นอันดับ 1 จังหวัดบึงหมานี่ จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดปฏิบัติรองลงมาตามลำดับ

งานวิจัยต่างประเทศ

นิโกลี (Nicolli. 1973 : 3214 - A) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงานของศึกษาธิการ ในทัศนะของครูใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษา ในรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา

ปี 1973 พบว่า ครูใหญ่ส่วนมากเชื่อพฤติกรรมการบริหารของศึกษาธิการคือ ความสามารถ ประสานงานกับคณะกรรมการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำ ในการตัดสินใจช่วยเหลือโรงเรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้า โดยการนำเอาเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน การที่ศึกษาธิการเยี่ยมโรงเรียน และบุคลากรบ่อย เป็นการกระตุ้นบุคลากรให้กระตือรือร้น และเพิ่มมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้บริหาร

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า การบริหารงานของศึกษาธิการ แต่ละด้าน อยู่ในระดับปานกลาง แต่ครูใหญ่และครูต้องการให้ศึกษาธิการปฏิบัติงานด้านวิชาการมากที่สุด โดยเฉพาะการนิเทศการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและการวางแผนทางการศึกษา จากการศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานด้านวิชาการยังไม่ได้ผลดี เพราะขาดงบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์การศึกษา และแนวทางปฏิบัติงานไม่ชัดเจน เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมของศึกษาธิการ พบว่า มีความสามารถ ที่จะประสานงานกับครูใหญ่ ครู และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แอนเดอร์เซน (Andersen. 1982 : 4656 - A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของศึกษาธิการในงานที่ต้องรับผิดชอบในมลรัฐไอโอวา ผลการวิจัยพบว่า ภารกิจ ของศึกษาธิการที่ควรปฏิบัติมากเรียงตามลำดับ คือ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การบริหารงาน ทั่วไป โดยเฉพาะในเรื่องการบริหารงานบุคคล แต่การบริหารงานวิชาการ งานหลักสูตรและ การสอน งานกิจการนักเรียน อยู่ในระดับที่น้อยกว่างานดังกล่าว ทั้งนี้ เพราะศึกษาธิการต้อง ท้าหน้าที่ในเรื่องการจัดการศึกษาใกล้ชิดกับท้องถิ่น จึงทำให้งานการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการกิจสำคัญของศึกษาธิการ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีเพศต่างกัน ปฏิบัติงาน ตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน
2. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีประสบการณ์ต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน

3. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน
ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน

4. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีพื้นที่การปฏิบัติงานต่างกัน
ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการศึกษา แบ่งเป็น 5 หัวข้อดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน 789 คนทั่วประเทศ (ยกเว้น กรุงเทพมหานคร) ปีงบประมาณ 2537

กลุ่มตัวอย่าง

หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอทั่วประเทศ แบ่งออกเป็นกลุ่มจังหวัดตามภาค 5 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ 16 จังหวัด ภาคใต้ 14 จังหวัดภาคกลาง 17 จังหวัด ภาคตะวันออก 9 จังหวัด และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด

ทำการสุ่มโดยสุ่มจังหวัดในแต่ละภาคตามสัดส่วนร้อยละ 50 ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

ภาคเหนือ	8 จังหวัด	มีหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	78 คน
ภาคใต้	7 จังหวัด	มีหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	52 คน
ภาคกลาง	9 จังหวัด	มีหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	79 คน
ภาคตะวันออก	5 จังหวัด	มีหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	37 คน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10 จังหวัด	มีหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	

รวมทั้งสิ้น 39 จังหวัด ได้หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน 354 คน ดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

ภาค/จังหวัด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (หน.ศบอ.)
<u>ภาคเหนือ</u>	
เชียงใหม่	22
ตาก	7
พะเยา	7
พิจิตร	8
พิษณุโลก	9
เพชรบูรณ์	11
แพร่	5
สุโขทัย	9
<u>ภาคใต้</u>	
กระบี่	7
นครศรีธรรมราช	18
สตูล	6
พังงา	7
ภูเก็ต	3
ยะลา	7
ระนอง	4

ตาราง 1 (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (หน.สอบ.)
<u>ภาคกลาง</u>	
กาญจนบุรี	12
นนทบุรี	6
ปทุมธานี	10
สระบุรี	8
พระนครศรีอยุธยา	16
สิงห์บุรี	6
อ่างทอง	7
อุทัยธานี	8
นครปฐม	6
<u>ภาคตะวันออก</u>	
จันทบุรี	10
ปราจีนบุรี	7
ชลบุรี	10
ตราด	6
สระแก้ว	4

ตาราง 1 (ต่อ)

ภาค/จังหวัด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (หน.สอบ.)
<u>ตะวันออกเฉียงเหนือ</u>	
กาฬสินธุ์	14
ชัยภูมิ	15
บุรีรัมย์	10
มุกดาหาร	4
ร้อยเอ็ด	12
ศรีสะเกษ	11
สกลนคร	12
สุรินทร์	12
หนองคาย	9
นครพนม	9
รวม	354

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบมีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งกำหนดเป็น 5 ระดับคือ

ปฏิบัติมากที่สุด	มีคะแนนเท่ากับ	5
ปฏิบัติมาก	มีคะแนนเท่ากับ	4
ปฏิบัติปานกลาง	มีคะแนนเท่ากับ	3
ปฏิบัติน้อย	มีคะแนนเท่ากับ	2
ปฏิบัติน้อยที่สุด	มีคะแนนเท่ากับ	1

โดยให้กาเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความคิดเห็น

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

3. การสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร สร้างแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอกกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อปรับแก้ให้

เหมาะสม เมื่อผ่านการพิจารณา ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน ตรวจสอบ

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดนครนายก 4 คน จังหวัดระยอง 5 คน จังหวัดฉะเชิงเทรา 8 คน
จังหวัดสุพรรณบุรี 8 คน จังหวัดเพชรบุรี 5 คน รวม 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาวิจัย

4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
ได้เท่ากับ .97

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ถึงอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือจากหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอก
โรงเรียนอำเภอ ในการตอบแบบสอบถาม

2. ส่งแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างไปทางไปรษณีย์ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2538
โดยส่งถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดดำเนินการจัดส่งถึงหัวหน้าศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และให้ส่งกลับคืนทางไปรษณีย์ภายในวันที่ 25 กันยายน 2538
แต่เนื่องจากได้ข้อมูลกลับคืนมาไม่ครบ จึงได้ติดตามถึงเดือนตุลาคม 2538 รวมได้แบบสอบถาม
กลับมาทั้งสิ้น 354 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
ที่จะนำมาวิเคราะห์ และได้วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษา
นอกโรงเรียนอาเภอ จําแนกตามบทบาทและหน้าที่ 5 ด้านคือ ด้านการบริหาร ด้านงานส่งเสริมและ
บริการการศึกษา ด้านงานหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ด้านศูนย์การเรียน และด้านงาน
ส่งเสริมการศึกษาชุมชน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า ตรวจสอบให้คะแนนแล้วหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยให้นำหน้าคะแนนรายข้อดังนี้

ระดับคะแนน	5	หมายถึง	ปฏิบัติมากที่สุด
ระดับคะแนน	4	หมายถึง	ปฏิบัติมาก
ระดับคะแนน	3	หมายถึง	ปฏิบัติปานกลาง
ระดับคะแนน	2	หมายถึง	ปฏิบัติน้อย
ระดับคะแนน	1	หมายถึง	ปฏิบัติน้อยที่สุด

3. เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษา
นอกโรงเรียนอาเภอ โดยวิเคราะห์เป็นรายด้าน จําแนกตาม เพศ ประสบการณ์ วุฒิการศึกษา
และพื้นที่ปฏิบัติงาน

4. สรุปรวบรวมปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน รวม 5 ด้าน
คือ ด้านการบริหาร ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน
ด้านศูนย์การเรียน และด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน โดยนำเสนอเป็นรายด้าน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเชื่อมั่น ใช้สูตรการหาความเชื่อมั่นของ
ครอนบัค (Cronbach) โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_1^2}{S_n^2} \right]$$

เมื่อ α แทน สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
 n แทน จำนวนข้อ
 S_1^2 แทน คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ
 S_n^2 แทน คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ

(พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531 : 132 - 133)

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน

2.1 ค่าเฉลี่ย ใช้สูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 X แทน คะแนนรวมทั้งหมด
 N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

(ชูศรี วงศ์รัตน์. 2534 : 40)

2.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviation) โดยใช้สูตรดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X	แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

(ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2534 : 74)

2.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 ค่าที่เป็นอิสระจากกัน โดยใช้ t-test
(Independent for Sample) ใช้สูตรดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	t	แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	$\bar{X}_1$	แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1
	$\bar{X}_2$	แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 2
	S_1	แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 1
	S_2^2	แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 2
	n_1	แทน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดของกลุ่มที่ 1
	n_2	แทน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดของกลุ่มที่ 2

(ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2534 : 180)

2.4 เมื่อมีค่าเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่า 3 กลุ่ม ใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน
ทางเดียว (One Way Analysis of Variance) โดยใช้สูตรดังนี้

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F แทน ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่มากกว่าสองกลุ่ม

MS_b แทน ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

(ชูศรี วงศ์รัตน์. 2534 : 249)

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแล้วถ้ามีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ Newman - Keuls Test (ส้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 113)

$$w = q(\alpha : r, df) \sqrt{\frac{MS_E}{\tilde{n}}}$$

เมื่อ w แทน ค่าวิกฤติของ Newman-Keuls

q แทน ค่าที่เป็ดได้จากตาราง Studentized day Statistic

MS_E แทน ค่าความคลาดเคลื่อนของความแปรปรวนที่ได้จากตารางวิเคราะห์ความแปรปรวน

$\tilde{n}$ แทน Harmoic Mean คำนวณได้จากสูตร

$$\tilde{n} = \frac{K}{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} + \dots + \frac{1}{n_k}}$$

เมื่อ K แทน จำนวนกลุ่ม

$n_1, n_2, \dots, n_k$ แทน จำนวนคนในแต่ละกลุ่ม

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การแปลความหมายมีความเข้าใจตรงกันในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์และอักษรย่อต่อไปนี้

X	แทน	คะแนนเฉลี่ย
N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
SS	แทน	Sum of Square
MS	แทน	Mean Square
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ใน t-distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ใน F-distribution

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จันแกลงตามบทบาทและหน้าที่ 5 ด้านคือ ด้านการบริหารงาน
ด้านงานส่งเสริมและบริการการศึกษา ด้านงานหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ด้านงาน
ศูนย์การเรียนรู้ และด้านงานส่งเสริมการศึกษาชุมชน

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ โดยวิเคราะห์เป็นรายด้าน จำแนกตามเพศ ประสบการณ์
วุฒิการศึกษา และพื้นที่ปฏิบัติงาน

ตอนที่ 4 สรุปรวบรวมปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
ส่วนในการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเพื่อแปลความหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงคะแนน
(Class Interval) ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.80	หมายถึง ระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง ระดับการปฏิบัติต่ำ
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน 354 คน ดังรายละเอียดตามตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จ้าแนกตามข้อมูลส่วนตัว

ข้อมูลส่วนตัวของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	ความถี่ (N)	ร้อยละ (%)
1. เพศ		
1.1 ชาย	272	76.80
1.2 หญิง	82	23.20
รวม	354	100.00
2. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
2.1 ต่ำกว่า 3 ปี	109	30.80
2.2 ระหว่าง 3 - 5 ปี	50	14.10
2.3 มากกว่า 5 ปี	195	55.10
รวม	354	100.00

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัวของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน นอกระวังเรียนอำเภอ		ความถี่ (N)	ร้อยละ (%)
3. <u>วุฒิการศึกษา</u>			
3.1	ปริญญาตรี	287	81.10
3.2	สูงกว่าปริญญาตรี	67	18.90
รวม		354	100.00
4. <u>พื้นที่การปฏิบัติงาน</u>			
4.1	เขตอำเภอชั้นใน	39	11.02
4.2	เขตอำเภอชั้นนอก	315	88.98
รวม		354	100.00

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัวของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน นอกโรงเรียนอำเภอ	ความถี่ (N)	ร้อยละ (%)
5. <u>ประสบการณ์เดิม</u>		
5.1 ไม่มี	-8	2.30
5.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด/ศูนย์ฝึกฯ	20	5.60
5.3 หัวหน้าฝ่ายในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด	156	44.10
5.4 บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน	14	4.00
5.5 เจ้าหน้าที่ห้องสมุด	10	2.80
5.6 นักวิชาการ	15	4.20
5.7 อื่น ๆ (เจ้าหน้าที่ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด ศึกษานิเทศก์)	131	37.00
รวม	354	100.00

จากตาราง 2 แสดงว่า จำนวนหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ เป็นเพศชาย จำนวน 272 คน และเพศหญิง จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 76.80 และ 23.20 ตามลำดับ เมื่อจำแนกประสบการณ์การปฏิบัติงานต่ำกว่า

3 ปี มีจำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80 ระหว่าง 3 - 5 ปี มีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 14.10 และมากกว่า 5 ปี มีจำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 55.10 และเมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี มีจำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 81.10 และสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 18.90 เมื่อจำแนกตามพื้นที่ปฏิบัติงาน เขตอำเภอ ขึ้นมีจำนวน 39 อำเภอ คิดเป็นร้อยละ 11.02 และเขตอำเภอชั้นนอกมีจำนวน 315 อำเภอ คิดเป็นร้อยละ 88.98 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์เดิม ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.60 หัวหน้าฝ่ายในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด มีจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 44.10 บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 เจ้าหน้าที่ห้องสมุดประชาชน มีจำนวน 10 คน ร้อยละ 2.80 นักวิชาการ มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.20 และเจ้าหน้าที่ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดศึกษานิเทศก์ มีจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำแนกตามบทบาทและหน้าที่ 5 ด้านคือ ด้านการบริหารงาน ด้านงานส่งเสริมและบริการการศึกษา ด้านงานหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ด้านงานศูนย์การเรียน และด้านงานส่งเสริมการศึกษาชุมชน ดังรายละเอียดตาราง 3 - 7

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติงาน ตามบทบาท และหน้าที่
ด้านการบริหารงาน ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การปฏิบัติงานด้านการบริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ปกครองบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอ	4.33	0.86	มากที่สุด
2. ดำเนินงานเกี่ยวกับธุรการ สารบรรณของ ศบอ.	4.16	0.82	มาก
3. จัดทำแผนปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอของ ศบอ.	4.37	0.87	มากที่สุด
4. อำนวยความสะดวกช่วยเหลือในเรื่องสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน	4.20	0.79	มาก
5. รวบรวมสถิติข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่อำเภอที่รับผิดชอบ	4.27	0.80	มากที่สุด
6. สำรวจความต้องการกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่อำเภอที่รับผิดชอบ	4.08	0.79	มาก
7. ดำเนินงานเกี่ยวกับการเสนอหลักฐานเพื่อขออนุมัติเบิกจ่ายค่าตอบแทน และการเงินด้านอื่น ๆ	4.42	0.76	มากที่สุด
8. ประสานแผนการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนกับแผนปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเขตอำเภอที่รับผิดชอบ	4.28	0.81	มากที่สุด

ตาราง 3 (ต่อ)

การปฏิบัติงานด้านการบริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
9. สรรหาบุคลากรเพื่อจะมอบหมายให้ปฏิบัติงาน การศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอที่รับผิดชอบ	4.06	0.87	มาก
10. สรุปลผลการปฏิบัติงานประจำปี เพื่อรายงานศูนย์ต่อการ การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด	4.33	0.83	มากที่สุด
11. จัดประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับ หัวหน้าศูนย์ฯ เพื่อทราบความก้าวหน้าและอุปสรรค ปัญหาการปฏิบัติงาน	4.27	0.82	มากที่สุด
12. จัดให้มีการเรียนรู้งานซึ่งกันและกัน เพื่อความสะดวก งานการปฏิบัติงานระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน	4.12	0.79	มาก
13. จัดทำบัญชีการเงินถูกต้องเป็นปัจจุบัน	3.98	1.03	มาก
ค่าเฉลี่ยของทุกข้อ	4.22	0.56	มากที่สุด

จากตาราง 3 แสดงว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ด้านการบริหารของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม พบว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$) และพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ค่าเงินงานเกี่ยวกับการเสนอหลักฐานเพื่อขออนุมัติเบิกจ่ายค่าตอบแทนและการเงินด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 4.42$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ จัดทำบัญชีการเงินถูกต้องเป็นปัจจุบัน ($\bar{X} = 3.98$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติงาน ตามบทบาท และหน้าที่
ด้านการส่งเสริมและบริการการศึกษา

การปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมและบริการการศึกษา		$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1.	จัดเตรียมเอกสารประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักศึกษา	4.31	0.69	มากที่สุด
2.	ดำเนินการบริการแนะแนวการศึกษา	4.01	0.75	มาก
3.	จัดทำคู่มือนักศึกษาขึ้นใช้เอง	3.00	1.09	ปานกลาง
4.	กำหนดแผนงาน วิธีการรับสมัครนักศึกษา ขึ้นทะเบียน และลงทะเบียน	4.38	0.73	มากที่สุด
5.	จัดอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน ให้แก่ผู้เรียน	3.99	0.77	มาก
6.	จัดระบบบริการและเผยแพร่สื่อให้นักศึกษาและ เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง	3.83	0.81	มาก
7.	จัดทำสื่อขึ้นใช้เองตามสภาพและความต้องการใน การเรียนของท้องถิ่น	3.34	1.05	มาก
8.	จัดหาทุนการศึกษา โดยการประสานงานกับเครือข่าย และองค์กรเอกชน	3.12	1.05	ปานกลาง
9.	ประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินการสอบ เรือง สถานที่สอบ กรรมการคุมสอบ กรรมการกลาง	4.52	0.80	มากที่สุด
10.	ดำเนินการออกข้อสอบร่วมกับ ศนจ. ในระดับ ประถมและมัธยมศึกษาตอนต้น	2.92	1.36	ปานกลาง

ตาราง 4 (ต่อ)

การปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมและบริการการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
11. ดำเนินการวัดผลประเมินผลการศึกษาร่วมกับ ศนจ.	3.84	1.11	มาก
12. จัดทำทะเบียนประเมินผลการเรียนของนักศึกษา	4.34	0.81	มากที่สุด
13. ออกหลักฐานแสดงผลการเรียนและใบรับรองต่าง ๆ	4.35	0.81	มากที่สุด
14. จัดทำรายงานผลการจบหลักสูตรส่ง ศนจ.	4.27	0.91	มากที่สุด
15. สรรหาบุคลากรเพื่อเข้าอบรมครูประจำกลุ่มร่วมกับ ศนจ.	4.19	0.80	มาก
ค่าเฉลี่ยของทุกข้อ	3.89	0.53	มาก

จากตาราง 4 แสดงว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ด้านการส่งเสริมและบริการ การศึกษาของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยรวมพบว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนมีการปฏิบัติงานในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประสานงานเกี่ยวกับการ ดำเนินการสอบ เรื่องสถานที่สอบ กรรมการคุมสอบ กรรมการกลาง ($\bar{X} = 4.52$) ซึ่งมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ดำเนินการออกข้อสอบ ร่วมกัน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ($\bar{X} = 2.92$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติงาน ตามบทบาท และหน้าที่
ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน

การปฏิบัติงานด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. เป็นสื่อกลางสร้างความเข้าใจเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกลุ่มเป้าหมายกับการจัดดำเนินงาน การศึกษานอกโรงเรียนของหน่วยงานอื่นในเขตอำเภอ	4.15	0.79	มาก
2. ประสานงานกับหน่วยงานเพื่อองค์กรทั้งภาครัฐ และ เอกชน เพื่อจัดตั้งเป็นหน่วยจัดในเขตอำเภอที่ รับผิดชอบ	4.09	0.77	มาก
3. ส่งเสริม สนับสนุนหน่วยจัดการดำเนินงานการ ศึกษานอกโรงเรียนทั้งการศึกษาสายสามัญและอาชีว	4.25	0.74	มากที่สุด
4. ให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอนในการจัดกิจกรรม วางแผน การจัดกิจกรรม ทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง กับการศึกษาในระบบและนอกระบบ ซึ่งกิจกรรมนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	4.22	0.78	มากที่สุด
5. ควบคุมดูแลการจัดกิจกรรมพบกลุ่มการศึกษานอก โรงเรียนสายสามัญ	4.41	0.74	มากที่สุด
6. ตรวจสอบและรวบรวมหลักฐานการเบิกจ่ายเงิน ค่าตอบแทนเสนอ สนจ.ในฐานะสำนักผู้เบิก	4.37	0.99	มากที่สุด
7. สรรหากรรมการดำเนินการสอบเสนอ สนจ. เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง	4.47	0.80	มากที่สุด

ตาราง 5 (ต่อ)

การปฏิบัติงานด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
8. อนุมัติผลการเรียนและการจบหลักสูตรของนักศึกษา	4.19	1.12	มาก
9. ออกหลักฐานการจบหลักสูตร และรายงานผู้จบหลักสูตรเสนอ ศนจ.	4.18	1.04	มาก
10. อนุมัติผลเทียบโอนวิชาสามัญและวิชาอาชีพ	4.28	1.05	มากที่สุด
11. กำกับดูแลการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ	4.25	0.90	มากที่สุด
12. วางแผนนิเทศติดตามผลร่วมกับ ศนจ.	3.96	0.97	มาก
13. พัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งสายสามัญและอาชีพในเขตอำเภอ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	4.04	0.90	มาก
14. จัดให้มีการประชุมเสริมความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่และครูผู้สอนในเขตอำเภอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ	3.93	0.89	มาก
15. จัดหาสื่อเสริมทางวิชาการให้แก่ครูผู้สอน เพื่อเพิ่มคุณภาพด้านการเรียนการสอน	3.77	0.88	มาก
ค่าเฉลี่ยของทุกข้อ	4.17	0.64	มาก

จากตาราง 5 แสดงว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ด้านหน่วยจัดการศึกษาออกโรงเรียนของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมพบว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนมีการปฏิบัติงานในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สรรหากรรมการดำเนินการสอบเสนอศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง ($\bar{X} = 4.47$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ จัดหาสื่อเสริมทางวิชาการให้แก่ครูผู้สอนเพื่อเพิ่มคุณภาพด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.77$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปฏิบัติมาก

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติงาน ตามบทบาท และหน้าที่
ด้านศูนย์การเรียนรู้

การปฏิบัติงานด้านศูนย์การเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ทำหน้าที่พัฒนาปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้หรือแหล่งความรู้หมู่บ้านให้ทันสมัยพร้อมที่จะบริการแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ	3.85	0.86	มาก
2. จัดประชุมเสริมความรู้ให้แก่ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้	3.60	0.95	มาก
3. เป็นผู้ส่งเสริมการจัดสร้างและจัดหาศูนย์การเรียนรู้ ทั้งในระดับท้องถิ่นและพื้นที่เขตอำเภอ	3.82	0.89	มาก
4. ใช้ศูนย์การเรียนรู้จัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของ ชุมชนหรือศูนย์ประสานงาน	3.69	0.89	มาก
5. จัดระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการศึกษาออก ครัวเรือนและสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างศูนย์ การเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในอำเภอ	3.48	0.92	มาก
6. ส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนรู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เกี่ยวกับการศึกษาพื้นฐานการศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.78	0.92	มาก
7. ประสานงานในการจัดหาวิทยากรมาสอนตามความ ต้องการของผู้เรียนในชุมชน	3.88	0.94	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

การปฏิบัติงานด้านศูนย์การเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
8. จัดอบรมคณะกรรมการที่อ่านในเขตอำเภอเพื่อ นำความรู้ไปใช้พัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	3.31	1.03	ปานกลาง
9. ติดตามผลการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตอำเภออย่างสม่ำเสมอ	4.11	0.85	มาก
10. รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมการศึกษานอก โรงเรียนให้แก่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ทุกระยะหรือทุก 4 เดือน	4.25	0.84	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยของทุกข้อ	3.78	0.73	มาก

จากตาราง 6 แสดงว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ด้านศูนย์การเรียนรู้ของ
หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม
พบว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$)
และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรม
การศึกษาของนักเรียนให้แก่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดทุกระยะหรือทุก 4 เดือน
($\bar{X} = 4.25$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปฏิบัติงานในระดับปฏิบัติมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย
ที่สุดคือ จัดอบรมคณะกรรมการที่อ่านในเขตอำเภอเพื่อนำความรู้ไปใช้พัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 3.31$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติปานกลาง

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่
ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน

การปฏิบัติงานด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. กระตุ้นให้ชุมชนเสนอความต้องการของตนเองในกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือจากนอกชุมชน	3.79	0.84	มาก
2. ร่วมกับชุมชนในการวางแผนจัดกิจกรรมการศึกษาในโรงเรียน	3.85	0.74	มาก
3. ประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจกับชุมชนเพื่อให้เห็นความสำคัญและเกิดการจัดกิจกรรมการศึกษาในโรงเรียน	4.18	0.77	มาก
4. จัดกิจกรรมให้มีการพบปะเพื่อถ่ายทอดความรู้ระหว่างวิทยากรต่าง ๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ของชาวบ้านและชุมชนด้วยกัน	3.70	0.89	มาก
5. จัดสนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอนแก่ชุมชนเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน	3.74	0.89	มาก
6. ให้ความสะดวกและร่วมมือกับชุมชนเกี่ยวกับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน	4.03	0.77	มาก
7. จัดอบรมเพื่อพัฒนาขีดความสามารถแก่ครูชาวบ้านในด้านต่าง ๆ เช่น ศึกษาดูงาน การจัดทัวร์อาชีพ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้	3.45	1.04	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

การปฏิบัติงานด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
8. จัดทำข้อมูลทะเบียนครู ชุมชน ครูชาวบ้านเพื่อใช้ในการวางแผนและดำเนินงานการศึกษาชุมชน	3.84	0.80	มาก
9. จัดทำแผนติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนร่วมกับชุมชน	3.92	0.87	มาก
10. จัดกิจกรรมยกย่องชมเชย ผู้รู้ ครูชาวบ้าน สาขาต่าง ๆ ของแต่ละชุมชน	3.52	1.04	มาก
ค่าเฉลี่ยของทุกข้อ	3.80	0.68	มาก

จากตาราง 7 แสดงว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชนของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวมพบว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชนเพื่อให้เห็นความสำคัญและเกิดการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ($\bar{X} = 4.18$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ จัดอบรมเพื่อพัฒนาขีดความสามารถแก่ครูชาวบ้านในด้านต่าง ๆ เช่น ศึกษาดูงาน การจัดหัวข้อเรียน การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ($\bar{X} = 3.45$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการ
 การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ 5 ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา
 ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ด้านศูนย์การเรียน และด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน
 จำแนกตามเพศ ประชากร ผู้พิการ และพื้นที่ปฏิบัติงาน ดังรายละเอียดในตาราง 8
 ตาราง 8 เปรียบเทียบค่าคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการ
 การศึกษานอกโรงเรียนที่มีเพศต่างกัน

การปฏิบัติงาน	เพศ				t
	ชาย (n=272)		หญิง (n=82)		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการบริหาร	4.22	0.54	4.19	0.65	0.51
2. ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา	3.91	0.53	3.85	0.56	0.91
3. ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน	4.18	0.60	4.14	0.75	0.40
4. ด้านศูนย์การเรียน	3.77	0.71	3.82	0.76	0.66
5. ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน	3.81	0.66	3.78	0.76	0.33
รวม	4.00	0.51	3.97	0.62	0.35

จากตาราง 8 แสดงว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีเพศต่างกัน
 การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของ
หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอต่างกัน

การปฏิบัติงาน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
1. ด้านบริหาร	ระหว่างกลุ่ม	2	0.27	0.13	0.43
	ภายในกลุ่ม	351	112.23	0.32	-
	รวม	353	112.50	-	-
2. ด้านส่งเสริมและ บริการการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.40	0.20	0.71
	ภายในกลุ่ม	351	99.41	0.28	-
	รวม	353	99.81	-	-
3. ด้านหน่วยจัด การศึกษานอก โรงเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.25	0.13	0.30
	ภายในกลุ่ม	351	144.19	0.41	-
	รวม	353	144.44	-	-

ตาราง 9 (ต่อ)

การปฏิบัติงาน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
4. ด้านศูนย์ การเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.90	0.45	0.86
	ภายในกลุ่ม	351	184.70	0.53	-
	รวม	353	185.60	-	-
5. ด้านการส่งเสริม การศึกษาชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.34	0.17	0.37
	ภายในกลุ่ม	351	163.47	0.47	-
	รวม	353	163.81	-	-
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.01	0.01	0.02
	ภายในกลุ่ม	351	101.47	0.29	-
	รวม	353	101.48	-	-

จากตาราง 9 แสดงว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่โดยส่วนรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 10 เปรียบเทียบค่าคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน

การปฏิบัติงาน	วุฒิการศึกษา				t
	ปริญญาตรี (n=287)		สูงกว่าปริญญาตรี (n=67)		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการบริหาร	4.21	0.57	4.29	0.54	1.01
2. ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา	3.88	0.55	3.98	0.48	1.32
3. ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน	4.15	0.68	4.27	0.47	1.62
4. ด้านศูนย์การเรียน	3.76	0.73	3.87	0.71	1.16
5. ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน	3.77	0.68	3.95	0.68	1.91
รวม	3.98	0.55	4.09	0.48	1.53

จากตาราง 10 แสดงว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มี
วุฒิการศึกษาต่างกันปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มี
นัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 11 เปรียบเทียบค่าคะแนนการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนที่มีพื้นที่ปฏิบัติงานต่างกัน

การปฏิบัติงาน	พื้นที่ปฏิบัติงาน				t
	เขตอำเภอชั้นใน (n = 39)		เขตอำเภอชั้นนอก (n = 315)		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการบริหาร	4.23	0.61	4.22	0.56	0.13
2. ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา	3.86	0.65	3.91	0.51	0.54
3. ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน	4.08	0.85	4.19	0.59	0.97
4. ด้านศูนย์การเรียนรู้	3.66	0.83	3.80	0.71	01.33
5. ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน	3.53	0.79	3.86	0.65	-
รวม	3.89	0.68	4.01	0.51	1.16

จากตาราง 11 แสดงว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มี
พื้นที่ปฏิบัติงานต่างกันปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มี
นัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 4 สรุปความคิดเห็นปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

จากจำนวนแบบสอบถาม 354 ฉบับ มีผู้ตอบคำถามในหัวข้อปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ซึ่งบางฉบับตอบครบทุกข้อ บางฉบับตอบเฉพาะบางข้อที่มีปัญหาเท่านั้น ดังปรากฏในตาราง 12

ตาราง 12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ในการปฏิบัติงานแต่ละด้านของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

รายการปัญหา	ความถี่	ร้อยละ
1. ด้านการบริหาร		
1.1 ขาดบุคลากรช่วยงานศูนย์อำเภอ	86	37.89
1.2 ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ เรื่องการเงิน	72	37.72
1.3 ขาดการสนับสนุนอุปกรณ์สำนักงาน	29	12.77
1.4 ขาดยานพาหนะในการประสานงาน		
ในเขตอำเภอ	27	11.89
1.5 การกำหนดเป้าหมายจากส่วนกลางเกิน		
สภาพความเป็นจริง ทำให้ปฏิบัติงานยาก	13	5.73
รวม	227	100.00

ตาราง 12 (ต่อ)

รายการปัญหา	ความถี่	ร้อยละ
2. ด้านส่งเสริมและบริการศึกษา		
2.1 ขาดสื่อที่สนับสนุนการเรียนการสอนสายสามัญ	97	53.88
2.2 นายทะเบียนศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอ ขาดความรู้ เรื่องงานทะเบียน	43	23.89
2.3 ขาดสื่ออุปกรณ์การสอนวิชาชีพที่ทันสมัย	23	12.78
2.4 ขาดการนิเทศและติดตามผลงาน	17	9.45
รวม	180	100.00
3. ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน		
3.1 ขาดระเบียบที่ชัดเจนและเื้อื่อต่อ ความต้องการของหน่วยจัด	72	45.86
3.2 ขาดผู้มีความรู้จริงในการประสาน	59	37.57
3.3 รูปแบบการดำเนินงานไม่ชัดเจน	26	16.57
รวม	157	100.00

ตาราง 12 (ต่อ)

รายการปัญหา	ความถี่	ร้อยละ
4. ด้านศูนย์การเรียนรู้		
4.1 ขาดงบประมาณในการพัฒนาโครงการ	77	37.01
4.2 ขาดสื่อและอุปกรณ์ในการดำเนินงาน		
เช่น หนังสือ สื่อต่าง ๆ	67	32.22
4.3 ขาดบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง	64	30.77
รวม	208	100.00
5. ด้านส่งเสริมการศึกษาร่วมชน		
5.1 ขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการดำเนินงาน	71	40.12
5.2 ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน	58	32.76
5.3 ขาดสื่ออุปกรณ์ที่สนับสนุน	27	15.26
5.4 ขาดบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง	21	11.86
รวม	177	100.00

จากตาราง 12 พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของ หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเป็นรายด้านดังนี้

ด้านการบริหาร พบว่า ปัญหาอันดับแรกคือ ขาดบุคลากรช่วยงานศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 37.89 และปัญหาอันดับรองลงมาคือ ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เรื่องการเงินคิดเป็นร้อยละ 37.72

ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา พบว่า ปัญหาอันดับแรกคือ ขาดสื่อที่สนับสนุนการเรียนการสอนสายสามัญ คิดเป็นร้อยละ 53.88 และปัญหาอันดับรองลงมาคือ นายทะเบียนศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอขาดความรู้เรื่องงานทะเบียน คิดเป็นร้อยละ 23.89

ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน พบว่า ปัญหาอันดับแรกคือ ขาดระเบียบที่ชัดเจนและเื้อื่อต่อความต้องการของหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 45.86 และปัญหา รองลงมาคือ ขาดผู้มีความรู้ในการประสานงาน คิดเป็นร้อยละ 37.57

ด้านศูนย์การเรียน พบว่า ปัญหาอันดับแรกคือ ขาดงบประมาณในการพัฒนาโครงการ คิดเป็นร้อยละ 37.01 และปัญหาอันดับรองลงมาคือ ขาดสื่อและอุปกรณ์ในการดำเนินงาน เช่น หนังสือ สื่อต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 32.22

ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน พบว่า ปัญหาอันดับแรกคือ ขาดแนวปฏิบัติงานที่ชัดเจนในการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 40.12 และปัญหาอันดับรองลงมาคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 32.76

ตาราง 13 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานแต่ละด้านของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอ

ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
1. ด้านการบริหาร		
1.1 จัดสรรอัตรากำลังซึ่งเป็นข้าราชการช่วยงาน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ	82	40.19
1.2 จัดฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพให้สามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	69	33.83
1.3 ให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ กำหนดเป้าหมาย ร่วมกับศูนย์ฯ จังหวัด	53	25.98
รวม	204	100.00
2. ด้านส่งเสริมและบริการศึกษา		
2.1 ให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดผลิตและ สนับสนุนสื่อ งานจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอ	78	59.09
2.2 กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดสื่อที่หลากหลาย อาชีพ	32	24.25
2.3 กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดแนว ปฏิบัติที่ชัดเจนในการดำเนินงาน	22	16.66
รวม	132	100.00

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
3. ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน		
3.1 กรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดระเบียบที่ ชัดเจนและเอื้อต่อความต้องการของหน่วยจัด การศึกษานอกโรงเรียน	72	60.00
3.2 จัดงบประมาณสนับสนุนสาธารณูปโภคแก่ หน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน	31	25.84
3.3 จัดเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการประสานงาน หน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน	17	14.16
รวม	120	100.00
4. ด้านศูนย์การเรียนรู้		
4.1 กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดสรรงบประมาณ ให้กับการพัฒนาโครงการ	96	51.06
4.2 กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดสนับสนุน สื่ออุปกรณ์แก่ศูนย์การเรียนรู้	66	35.11
4.3 กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดทำคู่มือ ในการดำเนินงานให้ชัดเจน	26	13.83
รวม	188	100.00

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
5. ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน		
5.1 กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดแนวทาง		
การปฏิบัติที่ชัดเจนในการดำเนินงาน	72	50.70
5.2 กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดสรรงบประมาณ		
ในการดำเนินงานให้เต็มรูปแบบ	41	28.87
5.3 กรมการศึกษานอกโรงเรียนสนับสนุนสื่อ		
อุปกรณ์ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ แก่ชุมชน	29	20.43
รวม	142	100.00

จากตาราง 13 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เป็นรายด้านดังนี้

ด้านการบริหาร พบว่า ข้อเสนอแนะอันดับแรกคือ จัดสรรอัตรากำลังซึ่งเป็นข้าราชการช่วยงานศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 40.19 และข้อเสนอแนะอันดับรองลงมาคือ จัดฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คิดเป็นร้อยละ 33.83

ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา พบว่า ข้อเสนอแนะอันดับแรกคือ ให้ความสำคัญกับ
นอกโรงเรียนจังหวัด ผลิตและสนับสนุนสื่อ งานจัดการเรียนการสอนให้เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ
59.09 และข้อเสนอแนะอันดับรองลงมาคือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดสื่อที่หลากหลาย
อาชีพ คิดเป็นร้อยละ 24.25

ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน พบว่า ข้อเสนอแนะอันดับแรกคือ กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน จัดระเบียบที่ชัดเจนและเื้อต่อความต้องการของหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน
คิดเป็นร้อยละ 60.00 และข้อเสนอแนะอันดับรองลงมาคือ จัดงบประมาณสนับสนุนค่าสาธารณูปโภค
แก่หน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 25.84

ด้านศูนย์การเรียนรู้ พบว่า ข้อเสนอแนะอันดับแรกคือ กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดสรร
งบประมาณให้กับการพัฒนาโครงการ คิดเป็นร้อยละ 51.06 และข้อเสนอแนะอันดับรองลงมาคือ
กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดสนับสนุนสื่ออุปกรณ์แก่ศูนย์การเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 35.11

ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน พบว่า ข้อเสนอแนะอันดับแรกคือ กรมการศึกษานอก
โรงเรียนให้แนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนในการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 50.70 และข้อเสนอแนะ
อันดับรองลงมาคือ กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานให้ได้รูปแบบ
คิดเป็นร้อยละ 28.27

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ปรับปรุงโครงสร้างแบ่งส่วนราชการใหม่ ำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจน รายละเอียดหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด ประกอบด้วย งานฝ่ายบริหาร งานส่งเสริมและบริการการศึกษา งานหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน งานศูนย์การเรียน และงานส่งเสริมการศึกษาชุมชน ซึ่งภารกิจที่ได้กำหนดไว้อย่างกว้างขวางทั้งในด้านบริหาร ด้านวิชาการ และด้านปฏิบัติการ ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีการปฏิบัติเป็นเช่นไร ผลของการศึกษาค้นคว้าจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนางานการศึกษานอกโรงเรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ตามตัวแปรด้านเพศ ประสบการณ์ วุฒิการศึกษาและพื้นที่ปฏิบัติงาน
3. เพื่อรวบรวมปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ซึ่งเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานการศึกษานอกโรงเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อกรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและปรับปรุงการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอให้เหมาะสมและคล่องตัว

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีเพศต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน
2. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีเพศต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน
3. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน
4. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีพื้นที่การปฏิบัติงานต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน 789 แห่งทั่วประเทศ (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ในปี พ.ศ.2537

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้มาจากการแบ่งหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เป็นกลุ่มจังหวัดตามภาคการศึกษานอกโรงเรียน 5 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ได้แก่ ภาคเหนือ 16 จังหวัด ภาคใต้ 14 จังหวัด ภาคกลาง 17 จังหวัด ภาคตะวันออก 9 จังหวัด และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด

ทำการสุ่มโดยสุ่มจังหวัดในแต่ละภาคตามสัดส่วนร้อยละ 50 ได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

ภาคเหนือ 8 จังหวัด มีหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ 78 คน

ภาคใต้ 7 จังหวัด มีหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ 52 คน

ภาคกลาง 9 จังหวัด มีหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ 79 คน

ภาคตะวันออก 5 จังหวัด มีหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ 37 คน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 10 จังหวัด มีหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

108 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 39 จังหวัด หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

จำนวน 354 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบมีลักษณะคำถามเป็นแบบ

เลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นข้อความถามเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์บริการ

การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ซึ่งกำหนดเป็น 5 ระดับคือ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ด้านความคิดเห็นของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษา

นอกโรงเรียนอำเภอ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแจ้งบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อส่งหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์จากกรมการศึกษานอกโรงเรียน ไปยังศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างไปทางไปรษณีย์ ระบุส่งถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด รวม 39 จังหวัด จำนวน 354 ฉบับ แต่ละจังหวัดระบุจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเท่ากับจำนวนหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ที่คัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง และให้ส่งกลับคืนให้กับผู้วิจัยภายในเวลา 1 เดือน หลังจากได้รับแบบสอบถามเมื่อครบกำหนด 1 เดือน แล้วยังไม่ได้รับคำตอบ ผู้วิจัยได้โทรศัพท์ติดตามอีกครั้งหนึ่ง ได้ส่งแบบสอบถามไปทั้งหมด 354 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพ ส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการหาความถี่และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำแนกตามบทบาทและหน้าที่ 5 ด้านคือ ด้านการบริหาร ด้านงานส่งเสริมและบริการการศึกษา ด้านงานหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ด้านศูนย์การเรียน และด้านงานส่งเสริมการศึกษาชุมชน ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ โดยวิเคราะห์เป็นรายด้าน จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ วุฒิการศึกษา และพื้นที่ปฏิบัติงาน โดยใช้ t -test และวิเคราะห์ความแปรปรวน โดยใช้ F -test
4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีดังนี้

1.1 หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอปฏิบัติงานด้านการบริหาร อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$) ส่วนการปฏิบัติสูงสุดเป็นรายชื่อคือ ดำเนินงานเกี่ยวกับการเสนอหลักฐานเพื่อขออนุมัติเบิกจ่ายเงินค่าตอบแทน และการเงินด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 4.42$)

1.2 หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมและบริการการศึกษายู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 3.89$) ส่วนการปฏิบัติสูงสุดเป็นรายชื่อคือ ประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินการสอบ เรื่องสถานที่สอบ กรรมการคุมสอบ กรรมการกลาง ($\bar{X} = 4.52$)

1.3 หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอปฏิบัติงานด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียนอยู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 4.17$) ส่วนการปฏิบัติสูงสุดเป็นรายชื่อคือ สรรหากรรมการดำเนินการสอบ เสนอจังหวัดเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง ($\bar{X} = 4.47$)

1.4 หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอปฏิบัติงานด้านศูนย์การเรียน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 3.78$) ส่วนการปฏิบัติสูงสุดเป็นรายชื่อคือ รายงานผลการดำเนินงาน กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ให้แก่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดทุกระยะหรือทุก 4 เดือน ($\bar{X} = 4.25$)

1.5 หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอปฏิบัติงานด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 3.80$) ส่วนการปฏิบัติสูงสุดเป็นรายชื่อคือ ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชนเพื่อให้เห็นความสำคัญและเกิดการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ($\bar{X} = 4.18$)

2. เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีเพศ ประสบการณ์ วุฒิการศึกษา และพื้นที่ปฏิบัติงานต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่กำหนดไว้ทั้ง 4 ข้อ

การอภิปรายผล

ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของ

หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ โดยรวมเห็นว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับปฏิบัติมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีการวางแผนปฏิบัติงาน โดยมีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน มีการกำหนดแผนงานนิเทศติดตามผล ทั้งที่เป็นหน่วยงานใหม่ หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีประสบการณ์ไม่มากนัก ส่วนใหญ่ยังมิได้ผ่านการอบรมจากสถาบันพัฒนาผู้บริหาร แต่เนื่องจากมีกระบวนการปฏิบัติงานโดยอาศัยการระดมสรรพกำลังสร้างเครือข่ายให้หน่วยงาน โดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน ผนึกกำลัง ตลอดจนรับช่วงในการจัดกิจกรรม การศึกษานอกโรงเรียนได้ นับได้ว่าได้รับความสำเร็จพอสมควร ซึ่งแสดงว่า กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีกระบวนการสรรหาผู้บริหารและการฝึกอบรมก่อนเข้ารับตำแหน่งดำเนินการได้ผลค่อนข้างดี ตลอดทั้งมีการอบรมในระหว่างปฏิบัติงานอย่างทั่วถึง โดยใช้เอกสารสื่อทางไกลทำให้หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีความรู้ในการปฏิบัติงานยึดหลักการบริหาร ซึ่งอาศัยแนวคิดของฟายอล (Fayol. 1930 : 3 - 13) เรียกว่า การบริหารแบบ POSDCORB คือ

1. การวางแผน (Planning) 2. การจัดองค์การ (Organizing) 3. การบริหารบุคคล (Staffing) 4. การอำนวยการ (Directing) 5. การประสานงาน (Coordinating) 6. การรายงาน (Reporting) และ 7. การงบประมาณ (Budgeting)

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติมากทุกด้าน ด้านการบริหาร ($\bar{X} = 4.22$) ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา ($\bar{X} = 3.89$) ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ($\bar{X} = 4.17$) ด้านศูนย์การเรียน ($\bar{X} = 3.78$) และด้านการศึกษาชุมชน ($\bar{X} = 3.80$) อาจเป็นเพราะหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีการวางแผน

การปฏิบัติงานไว้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด สอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2538) ได้เสนอเกี่ยวกับการระบบองค์การว่า การจัดองค์การใหม่ อย่างแท้จริงนั้น คือ การจัดหมวดหมู่ของงานก่อน วิธีการจัดหมวดหมู่ของงานเริ่มต้นอย่างง่าย ๆ ก็คือ ดูว่างานมีอะไรบ้าง งานใดไม่จำเป็นก็ตัดออกไปก่อน แล้วพยายามรวมงานอย่างเดียวกัน เข้าเป็นหมวดหมู่กัน ซึ่งในการนี้จากการศึกษาครั้งนี้เชื่อว่า การจะสร้างความสำเร็จในการ ปฏิบัติงานของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน ได้จะต้องจัดหมวดหมู่งานเพื่อการบริหารงาน ได้คล่องตัวตามข้อจำกัดของบุคลากรน้อย โดยใช้วิธีการประสานประโยชน์ทางราชการมากที่สุด ประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย ดุ้มท่าไม้ (2534) ได้ศึกษาบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอตามทัศนะของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ และผู้ประสานงานการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอ ด้านการบริหาร ด้านการประสานประโยชน์ทางราชการ และด้านการนิเทศ ติดตามผล พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เกี่ยวกับบทบาท ที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวัง อยู่ในระดับมากเท่ากันทั้ง 3 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ นิโคไล (Nicolai. 1973 : 3214 - A) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงาน ของศึกษาธิการอำเภอ ในทัศนะของครูใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษา ในรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า ครูใหญ่ส่วนมากเชื่อพฤติกรรมการบริหารของศึกษาธิการคือ ความสามารถ การประสานงานกับ คณะกรรมการ ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้แนะนำ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการศึกษากการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของ หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เพศชายและเพศหญิง พบว่า หัวหน้าศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อหนึ่งที่ว่า "หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีเพศต่างกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน" ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหัวหน้าศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีประสบการณ์เดิมเป็นหัวหน้าฝ่ายในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด ทั้งเพศชายและเพศหญิง ได้มีการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนหน้าที่ความรับผิดชอบกันเสมอ โดย ไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเพศ ทำให้มีโอกาสปฏิบัติงานเท่าเทียมกัน ได้มีการประชุม

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานกับผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ดังนั้น เพศจึงไม่เป็นตัวแปรที่ทำให้การปฏิบัติงานแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บังอร ดวงชุติ (2531 : 86) ที่ได้ศึกษาสำรวจความต้องการการบริการนันทนาการของผู้บริหาร บุคลากรและ ผู้ใช้บริการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด พบว่า ความต้องการด้านบริการนันทนาการ ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้สอดคล้องกับ กะบานู (Khabanu. 1981 : 287 - A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของครูใหญ่และครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัด นครปฐม พบว่า ครูเพศชายและครูเพศหญิงมีความต้องการพฤติกรรมผู้นำของครูใหญ่คล้ายคลึงกัน

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษาการศึกษาโรงเรียนอำเภอ ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอต่างกัน พบว่า มีการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่สอง ที่ว่า "หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษาการศึกษาโรงเรียนอำเภอที่มีประสบการณ์ ต่างกันปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน" ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหัวหน้าศูนย์บริการ การศึกษาการศึกษาโรงเรียนอำเภอที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานการศึกษาการศึกษาโรงเรียนอำเภอต่ำกว่า 3 ปี 3 - 5 ปี และมากกว่า 5 ปี มีพื้นฐานจากการเป็นหัวหน้าฝ่ายและเจ้าหน้าที่ของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ มีลักษณะการปฏิบัติงาน สภาพแวดล้อม ภารกิจ ที่ได้รับมอบหมาย คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัฒน์ชัย ชูคำ (2534 : 85) ได้วิจัยเกี่ยวกับความ พึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพัทลุง ที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารต่ำกว่า 10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป โดยส่วนรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น อรุณ รักธรรม (2527 : 78) ได้เสนอแนะไว้ว่า แม้ครูจะมีความแตกต่างกันด้วยสังกัด เพศ อายุ วุฒิ หรือประสบการณ์ก็ตาม แต่สภาพแวดล้อมใน การทำงาน ปัญหาอุปสรรคในการทำงาน การศึกษาอบรม ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและ อิทธิพลของวัฒนธรรมมีความคล้ายคลึงกัน สิ่งเหล่านี้จะมีส่วนทำให้ครูอาจารย์มีทัศนะเกี่ยวกับ แบบผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน และจากการศึกษาของ สมศักดิ์ มั่นสวัสดิ์ (2531) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สุพรรณบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์มาก และผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์น้อย

มีพฤติกรรมการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการ ด้านอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพไม่เป็นตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของ หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า มีการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่สามว่า "หัวหน้าศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน" ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนได้มีโอกาสประชุม ปรึกษาหารือกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในลักษณะประจำ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นระหว่างกัน ประกอบกับสำนักงาน ก.ค. กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีมาตรฐาน กำหนดตำแหน่งข้าราชการครู สายงานบริหารการศึกษา โดยระบุคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่ง คือได้รับปริญญาตรีทางการศึกษา และทำการสอนในสถานศึกษามาแล้วอย่างน้อย 2 ปี หรือ เป็นข้าราชการครูซึ่งมีประสบการณ์ได้รับเงินเดือนไม่ต่ำกว่าระดับ 3 มาแล้วไม่น้อยกว่า 4 ปี ได้รับเงินเดือนไม่ต่ำกว่าระดับ 4 มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 2 ปี และได้รับเงินเดือนไม่ต่ำกว่า ระดับ 5 จึงน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีความคิด ไม่แตกต่างกัน แม้ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับรายงานวิจัยของ ศิริเทพ บุญฉาลัย (2538 : 90) พบว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ที่มีเพศชายและเพศหญิง อายุต่างกัน วุฒิทางการศึกษาต่างกัน อายุราชการต่างกัน มีปัญหาในการดำเนินงานการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอไม่แตกต่างกัน ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2521 : 11) ให้ข้อสังเกต ไว้ว่า ในพระราชกฤษฎีกาปัจจุบัน ระดับการศึกษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการบุกเบิกไปสู่ผู้นำ วุฒิหรือระดับชั้นทางการศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมบทบาทในฐานะผู้นำ

5. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของ หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีพื้นที่ปฏิบัติงานต่างกัน พบว่า มีการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกันกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะ

สถานที่ตั้งของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอส่วนใหญ่มีสำนักงานตั้งอยู่ที่ห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ ลักษณะหน่วยงานมีความพร้อมอยู่ก่อนแล้ว มีการติดต่อสื่อสารและการคมนาคมสะดวก มีสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในสำนักงาน ซึ่งจะแตกต่างกันน้อยมาก ประกอบกับทำเลที่ตั้งของห้องสมุดประชาชนจะเป็นที่ติดต่อของชุมชนในอำเภอ จึงทำให้หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่ปฏิบัติงานในเขตอำเภอเมือง และนอกเขตอำเภอเมืองมีระดับการปฏิบัติใกล้เคียงกัน สภาพโดยรวมมีส่วนช่วยกระตุ้นให้อยากทำงาน จึงเป็นอิทธิพลที่ส่งผลต่อบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับทฤษฎีความพึงพอใจของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg. 1959 : 60) ที่เกี่ยวกับปัจจัยห้าฐาน (Hygiene Factors) ที่เป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานคือ สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ซึ่งได้แก่ สภาพทางกายภาพของงาน เช่น แสง เสียง อากาศ ชั่วโมงการทำงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิบูลย์ แมนสถิตย์ (2531 : 180 - 182) และอนุวัณชัย ชูคำ (2534 : 118 - 119) ที่พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ

6. ปัญหาอุปสรรคที่พบในการปฏิบัติงาน

6.1 ด้านการบริหาร พบว่า อันดับแรกคือ ขาดบุคลากรในการปฏิบัติงานจากการที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้กำหนดโครงสร้างของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอภารกิจหลักของหัวหน้าศูนย์ที่ต้องปฏิบัติ เช่น ด้านบริหาร ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ด้านศูนย์การเรียน และด้านการศึกษาชุมชน เมื่อพิจารณาบุคลากรที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดให้มีตามโครงสร้าง หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ 1 คน ข้าราชการพลเรือน/หรือข้าราชการครู 1 คน ลูกจ้างประจำ 1 คน และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน 1 คน จากภารกิจดังกล่าวกับจำนวนบุคลากรจะเห็นได้ว่าไม่สอดคล้องกันกับภารกิจที่ต้องปฏิบัติ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั้งอำเภอ ปัญหารองลงมา คือ บุคลากรขาดความรู้เรื่องงานการเงินผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้ เป็นเพราะว่าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเป็นสถานศึกษาใหม่ กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศจัดตั้งในปีงบประมาณ พ.ศ.2536 และ

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้คัดเลือกแต่งตั้งข้าราชการเป็นหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอจากข้าราชการภายในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นข้าราชการครู (กรมการศึกษานอกโรงเรียน ก. 2538 : 1 - 35) และหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ส่วนมากปฏิบัติงานในอำเภอคนเดียว หรือมีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดประชาชนช่วยปฏิบัติงานการเงินและบัญชี ซึ่งบุคลากรที่ปฏิบัติงานดังกล่าว ไม่เคยปฏิบัติงาน ไม่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีมาก่อน จึงไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ กองคลัง กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2535 : คานา) กล่าวว่า "งานเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี เป็นงานที่ให้บริการซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่จะต้องสนใจใส่ใจ และศึกษาระเบียบวิธีปฏิบัติให้เข้าใจถ่องแท้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้และขณะเดียวกันก็ต้องปฏิบัติตามให้รวดเร็วสำเร็จตามกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดเวลา การที่จะสามารถให้บริการอย่างรวดเร็วและผิดพลาดนั้น ผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องมีความรู้ในระเบียบที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

6.2 ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา พบว่า ปัญหาอันดับแรกคือ ขาดสื่อที่สนับสนุนการเรียนการสอน เอกสาร หลักสูตรเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนทั้งสายสามัญ สายอาชีพและกลุ่มสนใจอย่างเพียงพอ อาจเป็นเพราะศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเป็นสถานศึกษาใหม่ ความพร้อมในเรื่องของเอกสาร สื่อ และอุปกรณ์ที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้กับกลุ่มเป้าหมายนั้น ย่อมมีน้อย ประกอบกับสถานที่ตั้งส่วนใหญ่ ห่างไกลจากจังหวัด การที่จะประสานกับจังหวัดและส่วนกลางนั้นคงไม่สะดวกรวดเร็วตามข้อจำกัดที่มีอยู่หลายด้าน เช่น บุคลากร ยานพาหนะ และภารกิจหลักที่จะต้องดำเนินการก่อน ประกอบกับในระยะเริ่มโครงการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในด้านการวางแผนปฏิบัติงาน มุ่งเน้นในการเพิ่มจำนวนนักศึกษา โดยไม่ได้คำนึงถึงยุทธวิธีเพื่อให้การปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงตามนโยบายได้ปริมาณและคุณภาพของการจัด สอดคล้องกับ ไพโรจน์ สุวรรณวงศ์ (2536 : 87) กล่าวว่า ระบบการวางแผนศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดด้อยประสิทธิภาพ ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องสำคัญ

ปัญหารองลงมา คือ นายทะเบียนศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอขาดความรู้ เรื่องงานทะเบียน อาจเป็นเพราะงานทะเบียนนักศึกษาสายสามัญ เป็นงานที่ละเอียดอ่อน หลักเกณฑ์

การจบหลักสูตรมีหลายวิธี กรณีที่นักศึกษาสมัครเข้าเรียนหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญนั้นก็มีหลายหลาย เช่น ออกจากโรงเรียนในระบบกลางคืน ผลการเรียนไม่ได้ตามเกณฑ์ที่โรงเรียนระบบกำหนด ลาออกเพื่อไปประกอบอาชีพ ลักษณะดังกล่าว ซึ่งมีหลักเกณฑ์การเรียนและกรอบหลักสูตรไม่เหมือนกัน อีกประการหนึ่ง หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอที่ลงไปปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่มาจากหัวหน้าฝ่ายในศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ซึ่งไม่ได้ปฏิบัติงานในระดับเจ้าหน้าที่งาน จึงไม่รู้งานและละเอียดแบบรู้สึกหรือรู้กว้าง ปฏิบัติในลักษณะที่ผ่านงานเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของ คิริเทพ บุญฉาย (2538 : 80) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอในเขตภาคกลาง พบว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอในเขตภาคกลาง มีความต้องการในการจัดอบรมนายทะเบียนศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอให้มีความรู้เป็นอันดับแรก

6.3 ด้านหน่วยจัดการศึกษาออกโรงเรียน พบว่า หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ มีปัญหาขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน อาจเป็นเพราะ หน่วยจัดการศึกษาออกโรงเรียนเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมานาน แต่ส่วนใหญ่จะจัดอยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่งมีแนวปฏิบัติไม่เหมือนกันแต่ละจังหวัด และปฏิบัติต่อ ๆ กันมา เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอขึ้นใหม่ ตามโครงสร้างนั้น ด้านหน่วยจัดการศึกษาออกโรงเรียนมีหน้าที่สรรหา สรรวจให้มีหน่วยจัด โดยการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน ทั้งกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินงาน ด้วยเหตุดังกล่าว หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอจึงอยากที่จะเริ่มดำเนินการประสานและดำเนินการต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของไพโรจน์ สุวรรณวงศ์ (2536 : 105) พบว่า ความอึดอัดใจในการบริหารงานของผู้บริหารศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดมีสภาพปัญหาที่ก่อให้เกิดความอึดอัดใจ แยกออกเป็น 7 ด้าน คือ 1) ความอึดอัดใจเนื่องจากปัญหาด้านบุคลากร 2) ความอึดอัดใจเนื่องจากปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และยานพาหนะ 3) ความอึดอัดใจเนื่องจากปัญหาด้านการเงินและงบประมาณ 4) ความอึดอัดใจเนื่องจากปัญหาด้านความสัมพันธ์ของผู้บริหาร 5) ความอึดอัดใจเนื่องจากปัญหาด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง 6) ความอึดอัดใจที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความสัมพันธ์กับชุมชน 7) ความอึดอัดใจเนื่องจากปัญหาด้านกระบวนการบริหารภายในศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด

ปัญหารองลงมาคือ ขาดผู้มีความรู้จริงในการประสานงาน อาจเป็นเพราะหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่มีการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียนมาก่อน ไม่มีคู่มือในการดำเนินงาน กอปรกับหน่วยจัดการศึกษาของนักเรียนดำเนินการไม่มากนัก โดยเฉลี่ยจังหวัดละ 1 หน่วยจัด และบางจังหวัดไม่ได้ดำเนินการ จึงทำให้หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและเจ้าหน้าที่ขาดความรู้และประสบการณ์เรื่องหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน

6.4 ด้านศูนย์การเรียนรู้ พบว่า มีปัญหาอันดับแรกคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ อาจเป็นเพราะลักษณะของศูนย์การเรียนรู้จะต้องประกอบด้วย สื่อและแสดงนิทรรศการตามสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ทรัพยากรและแหล่งวิทยาการท้องถิ่น จำเป็นอย่างยิ่งส่วนหนึ่งต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงาน โดยหลักปฏิบัติศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีงบประมาณที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจัดสรรให้เป็นงบบริหาร ค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ หากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีโครงการพิเศษเพื่อจัดศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน สามารถใช้เงินบำรุงการศึกษาของสถานศึกษาได้ แต่ทั้งนี้หากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอจะใช้เงินบำรุงการศึกษาเพื่อจัดศูนย์การเรียนรู้ จึงมีข้อจำกัดว่าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีเงินบำรุงการศึกษามากน้อยเท่าใด ปัญหารองลงมาคือ งานด้านนี้ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งจะต้องทำหน้าที่ในด้านสำรวจและรวบรวมแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ประสานงานกับผู้รู้ ผู้ชำนาญของท้องถิ่น เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ จัดกิจกรรมแสดงสื่อ นิทรรศการและแนะนำด้านการศึกษาพื้นฐาน การศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายอาชีพ และการศึกษาตามอัธยาศัย จึงทำให้งานด้านนี้ไม่พัฒนาเท่าที่ควร เนื่องจากมีปัญหารื่องของขาดบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรง

6.5 ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน พบว่า มีปัญหาสำคัญก็คือ ขาดแนวปฏิบัติหน้าที่ที่ชัดเจนในการดำเนินงาน อาจเป็นเพราะลักษณะงานส่งเสริมการศึกษาชุมชน คือส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสามารถจัดและดำเนินการการศึกษาของชุมชน หรือศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยมีกระบวนการทำงานด้านสำรวจและประเมินศักยภาพในด้านขีดความสามารถของชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชน จัดประเภท แล้วกระตุ้นส่งเสริมให้

ชุมชนเสนอความต้องการของตนที่ต้องการสนับสนุน เช่น สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ของชุมชน เมื่อเป็นเช่นนี้เป็นผลกระทบต่อบรรยากาศในการดำเนินงาน ซึ่งด้านส่งเสริมการศึกษา ชุมชนไม่มีงบประมาณที่สนับสนุนสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพโรจน์ สุวรรณวงศ์ (2536 : 53) ได้ศึกษาความยืดหยุ่นในการบริหารงานของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด พบว่า ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดส่วนมาก (ร้อยละ 64) ให้ความเห็นว่า ผู้บริหาร ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีความยืดหยุ่นกับการที่สื่อการเรียนการสอนไม่สามารถบริการ กลุ่มเป้าหมาย และบริหารงานการศึกษาของโรงเรียนให้ได้ตามเป้าประสงค์

ปัญหารองลงมาคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน อาจเป็นเพราะหัวหน้าศูนย์บริการ การศึกษาของโรงเรียน และศูนย์การศึกษาของโรงเรียนจังหวัด ขาดการนิเทศติดตามผลอย่าง ต่อเนื่อง ซึ่งการรายงานผลการนิเทศเป็นข้อมูลสำคัญที่จะทำให้ศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียน จังหวัดและส่วนกลางได้พิจารณาสนับสนุนโครงการได้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ด้านการบริหาร พบว่า มีข้อเสนอแนะมากเป็นอันดับแรก คือ กรมการศึกษานอก โรงเรียนจัดสรรอัตราเพิ่ม ซึ่งเป็นข้าราชการเพื่อช่วยงานศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ อาจเป็นเพราะ หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอส่วนมากยังใหม่ต่อการบริหารงาน การปฏิบัติงานต้องเป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ยุ่งยากซับซ้อน โดยเฉพาะยังต้องมีความรู้ ความเข้าใจแนวปฏิบัติด้านการเงินการบัญชี และการพัสดุตามระบบหน่วยงานย่อย เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการเงินการบัญชีและการพัสดุของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอดำเนินไปด้วยความ เรียบร้อยถูกต้องตามระเบียบตามหนังสือกรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่ ศธ.1102/5743 ลงวันที่ 26 ตุลาคม 2538 เรื่อง แนวปฏิบัติด้านการเงิน การบัญชี และการพัสดุของศูนย์บริการการศึกษานอก โรงเรียนอำเภอ โดยให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพิจารณาดำเนินการดังนี้

7.1.1 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ที่มีข้าราชการจำนวน 3 คน ขึ้นไป ให้ปฏิบัติงานการเงิน การบัญชีและการพัสดุ ตามระบบหน่วยงานย่อย

7.1.2 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ที่มีข้าราชการ จำนวน 2 คน และมีลูกจ้างประจำหรือลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 1 คนขึ้นไป หากมีความพร้อมมาให้บริการทางการเงิน การบัญชี และการพัสดุ ตามระบบหน่วยงานย่อยได้ หากไม่มีความพร้อมให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ แล้วเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดดำเนินการแทน

7.1.3 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ที่มีข้าราชการเพียงจำนวน 1 คน ให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดดำเนินการแทนด้านการเงิน การบัญชี และการพัสดุ จึงเสนอแนะให้เพิ่มบุคลากร ซึ่งจะแก้ไขปัญหาด้านปริมาณและคุณภาพของการบริหาร

7.2 ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา พบว่า มีข้อเสนอแนะมากเป็นอันดับแรก คือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดผลิตสื่อเพื่อสนับสนุนให้กับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ อาจเป็นเพราะสื่อการเรียนการสอนการศึกษาสายสามัญและอาชีว มีหลากหลายตามสภาพของท้องถิ่น ประกอบกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ พัสดุ ครุภัณฑ์ และยานพาหนะที่ได้รับจัดสรรจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องอัดสำเนา โต๊ะ เก้าอี้ และยานพาหนะ เป็นของเก่าชำรุดไม่ทันสมัย และไม่เพียงพอสำหรับซ่อมบำรุง ไม่มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะใช้งานผลิต จึงเสนอแนะให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดผลิตสื่อสนับสนุน

7.3 ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน พบว่า มีข้อเสนอแนะมากเป็นอันดับแรกคือ ต้องการกฎระเบียบที่ชัดเจนและสนับสนุนต่อความต้องการของหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน อาจเป็นเพราะ การดำเนินงานในระยะแรกเริ่มนั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดได้มอบหมายให้โรงเรียนรับผิดชอบดำเนินงานและการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ต่อมานักศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การดำเนินการติดต่อประสานงานตลอดจนการจัดกิจกรรมมีปริมาณเพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนสนับสนุน ซึ่งจะสามารถดำเนินการได้ภายในเงื่อนไข วัตถุประสงค์และนโยบาย ต่อมาเมื่อศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินการประสานงาน จัดตั้งหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียนขึ้น จึงเสนอแนะให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนดกฎระเบียบในการดำเนินงาน

7.4 ด้านศูนย์การเรียน พบว่า มีข้อเสนอแนะมากเป็นอันดับแรก คือ กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาโครงการ อาจเป็นเพราะศูนย์บริการการศึกษา

นอกโรงเรียนอาเภอประสานงานกับแหล่งวิทยากรแล้ว แต่ไม่ได้รับการสนับสนุน เนื่องจากชุมชนไม่เห็นความสำคัญประกอบกับปัจจุบันศาลากลางขึ้น การดำรงชีพเรื่องของปากท้องมีความสำคัญกว่าการศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยากรจึงอาจมองไม่เห็นความสำคัญ

7.5 ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน พบว่า มีข้อเสนอแนะมากเป็นอันดับแรก คือ กรมการศึกษานอกโรงเรียนให้แนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนในการดำเนินงาน อาจเป็นเพราะการประสานงานส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนร่วมจัดการศึกษานอกโรงเรียน ชี้แจงแนวทางการใช้ทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนยังต้องพัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการบริหารในลักษณะ เครือข่าย นับตั้งแต่การแสวงหาเครือข่ายการพัฒนาเครือข่าย และแนวทางการส่งเสริมเครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการประสานงานแบบเครือข่ายเป็นเทคนิควิธีบริหารที่ค่อนข้างใหม่ สำหรับหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทย หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอ จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหาร ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจและจูงใจมาร่วมส่งเสริมสนับสนุนงานการศึกษา นอกโรงเรียนได้ จึงเสนอให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนให้มีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรเพิ่มบุคลากรประจำให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอ ซึ่งจะช่วยให้งานการศึกษานอกโรงเรียนมีปริมาณและคุณภาพยิ่งขึ้น
2. กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรได้พิจารณาโครงสร้างของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนให้เหมาะสมกับบุคลากร ท้องถิ่น และปริมาณงานที่ปฏิบัติ
3. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ควรได้สนับสนุนกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภออย่างจริงจัง เพื่อจะสามารถปฏิบัติงานได้คล่องตัวยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรทำการศึกษาในเรื่องปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอ ในส่วนของงานการเงินและบัญชี
2. ควรมีการศึกษาค้นคว้าและหน้าที่ในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอาเภอ เช่น เจ้าหน้าที่ห้องสมุดประชาชน ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

3. กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรได้มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของ
ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในแต่ละด้านคือ ด้านบริหาร ด้านส่งเสริมและ
ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ด้านศูนย์การเรียน และด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การศึกษานอกโรงเรียน กรม. ก. หนังสือกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ ศธ 1103/283
ลงวันที่ 18 มกราคม 2538 เรื่อง ให้ข้าราชการไปปฏิบัติราชการในหน้าที่
หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน. 2538. อัดสำเนา.
- . การจัดองค์กรและระบบการบริหารการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ : 2536.
- . มติใหม่ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สรุปสาระสำคัญในการปรับปรุงระบบบริหาร
และเครือข่ายการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ : 2536.
- . แนวทางการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ : 2529
- . รวมบทความผลงานวิจัยทางการศึกษานอกโรงเรียน ปี พ.ศ.2531 - 2536.
กรุงเทพฯ : 2537.
- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม กองปฏิบัติการ. เอกสารรายงานการดำเนินงานของผู้ประสานงาน
การศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ กระทรวงศึกษาธิการ 2531.
- การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครศรีธรรมราช, ศูนย์. คู่มือปฏิบัติงานผู้ประสานงานการศึกษา
นอกโรงเรียนอำเภอ. มปท. 2531.
- โกวิทย์ กันยาวิฑูล. บทบาทของศึกษาธิการอำเภอในการควบคุมและส่งเสริมการดำเนินงาน
ของโรงเรียนเอกชน ตามทัศนะของศึกษาธิการอำเภอและผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
เขตการศึกษา 5. ปริญาพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน ก.ค. มาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการครู. กรุงเทพฯ :
2537.
- จเร เกลิมวงศ์. การศึกษาการปฏิบัติงานตามหน้าที่และปัญหาการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของ
ศึกษานิเทศก์อำเภอ เขตการศึกษา 12. ปริญาพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2529. อัดสำเนา.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการวิจัยสถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.

- คาริณี นันทารนุช และสุณิทย์ ชูใจ. การศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการสังกัดกรมการศึกษา
นอกโรงเรียนเกี่ยวกับความเข้าใจปัญหาในการปฏิบัติตนและความต้องการในการปฏิบัติงาน.
สถาบันพัฒนาการศึกษาและต่อเนื่องสิรินธร, 2537.
- ธวัชชัย ตุ่มพาน้ำ. การศึกษาบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังของผู้ประสานงานการศึกษา
นอกโรงเรียนระดับอำเภอ ตามทัศนะของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
ศึกษาธิการอำเภอ และผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ. ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. วิธีการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2533.
- บึงอร ดวงดุขี. การสำรวจความต้องการบริการ นันทนาการของผู้บริหาร บุคลากรและ
ผู้ให้บริการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดฉะเชิงเทราในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531. อัดสำเนา
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยการพฤติกรรมศาสตร์สังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
เจริญผล, 2533.
- พยนต์ สุวรรณทรัพย์. บทบาทของศึกษาธิการอำเภอในการนิเทศการศึกษาตามความคิดเห็น
ของผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2536. อัดสำเนา.
- ไพโรจน์ สุวรรณวงศ์. ความอึดอึดใจในการบริหารของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจัด.
ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.
อัดสำเนา.
- รุ่ง แก้วแดง. รู้เ็นจึเ็นจริง ระบบราชการไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์แอส พรินติ้ง
เซ็นเตอร์จำกัด, 2538.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
ศึกษาพร, 2528.

- วิบูลย์ แมนสถิตย์. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ใน
ประเทศไทย. รวมบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ปี 2529. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2531.
- สมบุญ มากบุญ. บทบาทของศึกษานิเทศก์ในทัศนะของผู้บริหารและครูโรงเรียนราษฎร์
ในเขตการศึกษา 7. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก, 2524. อัดสำเนา.
- สมศักดิ์ มั่นสวัสดิ์. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อัดสำเนา.
- สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหารบุคคลแผนใหม่. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2513.
- ศิริเทพ บุญดาลัย. ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในเขตภาคกลาง. ม.ป.ท.,
2538. อัดสำเนา.
- อนุวัฒน์ชัย ชูคำ. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สงขลา :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2534. อัดสำเนา.
- อรุณ รักธรรม. หลักมนุษยสัมพันธ์กับการบริหาร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- อุทัย บุญประเสริฐ. องค์การและปัญหาขององค์การ. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสาร
ทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- Andersen, John Kent. "Superintendent a Involvement in the Execution of
Selected Administrative Tends," Dissertation Abstracts
International. 42(11) : 4656 - A; May 1982.
- Cronbach, Lee Joseph. Essentials of Psychological Testing. 3rd,
New York : Harper, 1970.

Fayol, Henri. General and Industrial Management. London : Pitman, 1949.

Nicolai, Dante. "The Administrative Behavior of the Superintendent of School as Perceived by High School Principals," Dissertation Abstracts International : Humanities Social Sciences. 35(7): 3214-A; January, 1973.

Herzberg, Frederick. "Barneard Maurner and Snyderman Block," The Motivation to Work. New York : John Wiley & Sons, Inc., 1959.

Khabanu, Sariya. "Investigation of Principal's Leadership Behavior Perceived by Secondary School Principals and Teachers in Nokorn-Pathom, Thailand," Dissertation Abstracts International. 41(7) : 2873 - A; January, 1981.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
จดหมายขอความอนุเคราะห์

ที่ ทม 1007/ 2555

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

11 สิงหาคม 2538

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นางสาวนุภาพ ประภคติกุล เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมาติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความควบคุมดูแลของ

รศ. สุวัฒน์ วัฒนวงศ์

ประธาน

ดร. สมบัติ สุวรรณพิทักษ์

กรรมการ

สิ่งที่นิสิตขอความอนุเคราะห์ คือ ขอหนังสือราชการเพื่ออำนวยความสะดวกในการขอ
ความร่วมมือจากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ อยุธยา หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอก
โรงเรียนอำเภอ ตอบแบบสอบถาม ในระหว่างเดือนสิงหาคม - กันยายน 2538 เพื่อเป็นข้อมูลในการ
ทำวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความ
ช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ศิริยูภา พุสสุวรรณ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 2584119

ที่ ศธ 1103/ 4627

กรมการศึกษานอกโรงเรียน
กระทรวงศึกษาธิการ กทม.10300

๒๕

สิงหาคม 2538

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ชุด

ด้วยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้อนุมัติให้
นางสาวบุปผา ประกฤตกุล ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัดปราจีนบุรี นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง " การศึกษา
การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ "
ซึ่งในการทำปริญญานิพนธ์ดังกล่าวจำเป็นต้องได้ข้อมูลจาก หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอก
โรงเรียนอำเภอ โดยการตอบแบบสอบถามเพื่อประกอบการเรียบเรียงปริญญานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
ตามสิ่งที่ส่งมาด้วยพร้อมหนังสือนี้ และส่งคืนตามสถานที่ที่ระบุไว้ในแบบสอบถามด้านหลัง
ภายในวันที่ กันยายน 2538

กรมการศึกษานอกโรงเรียนพิจารณาแล้ว เห็นควรพิจารณาให้ศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัด เป็นผู้ประสานงานในการให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ ร.ณ.
(พิเศษ มากร่วม)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

กองการเจ้าหน้าที่
โทร.2822159
โทร.2826898

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

1. นายเรวัตน์ สุธรรม
ผู้เชี่ยวชาญพิเศษกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน
กระทรวงศึกษาธิการ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลย์
หัวหน้าภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. นายบุญส่ง คูวารากุล
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียง
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียง จังหวัดระยอง
4. นายยิ่ง กิริติบุรณะ
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครปฐม
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครปฐม

ภาคผนวก ค

**แบบสอบถามการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่
ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ**

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

คำชี้แจงในการตอบคำถาม

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านกรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริง คำตอบของท่านจะช่วยงานวิจัยดำเนินการด้วยความถูกต้อง และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยจะถือคำตอบของท่านเป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้

แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอนคือ

- ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ตอบ
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
- ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติม ตลอดทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง [] หน้าข้อความ
ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

[] ชาย

[] หญิง

2. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

[] ต่ำกว่า 3 ปี

[] ระหว่าง 3 - 5 ปี

[] มากกว่า 5 ปี

3. วุฒิกการศึกษา

[] ปริญญาตรี

[] สูงกว่าปริญญาตรี

4. พื้นที่ปฏิบัติงาน

[] เขตอำเภอชั้นใน

[] เขตอำเภอชั้นนอก

5. ประสบการณ์เดิม

[] ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ จังหวัด/ศูนย์ศึกษา

[] หัวหน้าฝ่ายใน สนจ.

[] บรรณาธิการห้องสมุด

[] เจ้าหน้าที่ห้องสมุด

[] นักวิชาการ

[] อื่น ๆ (ระบุ)

ตอนที่ 2 การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน

อำเภอ

คำชี้แจง ข้อความต่อไปนี้ เป็นข้อความเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของท่าน
โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้แต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วพิจารณาว่าท่านปฏิบัติงานมากน้อย
ในระดับใด แล้วใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่แสดงถึงระดับของการปฏิบัติ

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ปฏิบัติมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ปฏิบัติมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ปฏิบัติปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ปฏิบัติน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ปฏิบัติน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	<u>ด้านการบริหาร</u>					
1.	ปกครองบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอ					
2.	ดำเนินงานเกี่ยวกับธุรการ สารบรรณของ ศบอ.					
3.	จัดทำแผนปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอของ ศบอ.					
4.	อำนวยความสะดวกช่วยเหลือในเรื่องสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน					
5.	รวบรวมสถิติข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่อำเภอที่รับผิดชอบ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
6.	สำรวจความต้องการกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่อำเภอที่รับผิดชอบ					
7.	ดำเนินงานเกี่ยวกับการเสนอหลักฐานเพื่อขออนุมัติเบิกจ่ายค่าตอบแทน และการเงินด้านอื่น ๆ					
8.	ประสานแผนการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนกับแผนปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเขตอำเภอที่รับผิดชอบ					
9.	สรรหาบุคลากรเพื่อจะมอบหมายให้ปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภอที่รับผิดชอบ					
10.	สรุปผลการปฏิบัติงานประจำปีเพื่อรายงานศูนย์ต่อการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด					
11.	จัดประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ปฏิบัติงาน กับหัวหน้าศูนย์ฯ เพื่อทราบความก้าวหน้าและอุปสรรคปัญหาการปฏิบัติงาน					
12.	จัดให้มีการเรียนรู้งานซึ่งกันและกัน เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน					
13.	จัดทำบัญชีการเงินถูกต้องเป็นปัจจุบัน					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	<u>ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา</u>					
1.	จัดเตรียมเอกสารประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักศึกษา					
2.	ดำเนินการบริการแนะแนวการศึกษา					
3.	จัดทำคู่มือให้นักศึกษาขึ้นใช้เอง					
4.	กำหนดแผนงาน วิธีการรับสมัครนักศึกษา ขึ้นทะเบียน และลงทะเบียน					
5.	จัดอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน ให้แก่ผู้เรียน					
6.	จัดระบบบริการและเผยแพร่สื่อให้นักศึกษาและ เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง					
7.	จัดทำสื่อขึ้นใช้เองตามสภาพและความต้องการใน การเรียนของท้องถิ่น					
8.	จัดหาทุนการศึกษา โดยการประสานงานกับเครือข่าย และองค์กรเอกชน					
9.	ประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินการสอบ เรื่อง สถานที่สอบ กรรมการคุมสอบ กรรมการกลาง					
10.	ดำเนินการออกข้อสอบร่วมกับ ศนจ. ในระดับ ประถมและมัธยมศึกษาตอนต้น					
11.	ดำเนินการวัดผลประเมินผลการศึกษาร่วมกับ ศนจ.					
12.	จัดทำทะเบียนประเมินผลการเรียนของนักศึกษา					
13.	ออกหลักฐานแสดงผลการเรียนและใบรับรองต่าง ๆ					
14.	จัดทำรายงานผลการจบหลักสูตรส่ง ศนจ.					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
15.	สรรหาบุคลากรเพื่อเข้าอบรมครูประจำกลุ่มร่วมกับ ศนจ. <u>ด้านหน่วยจัดการศึกษาออกโรงเรียน</u> 1. เป็นสื่อกลางสร้างความเข้าใจเพื่อให้เกิดความ ร่วมมือระหว่างกลุ่มเป้าหมายกับการจัดดำเนินงาน การศึกษาออกโรงเรียนของหน่วยงานอื่นในเขตอำเภอ 2. ประสานงานกับหน่วยงานเพื่อองค์กรทั้งภาครัฐ และ เอกชน เพื่อจัดตั้งเป็นหน่วยจัดในเขตอำเภอที่ รับผิดชอบ 3. ส่งเสริม สนับสนุนหน่วยจัดการดำเนินการดำเนินงานการ ศึกษาออกโรงเรียนทั้งการศึกษาสายสามัญและอาชีว 4. ให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอนในการจัดกิจกรรม วางแผน การจัดกิจกรรม ทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง กับการศึกษาระบบและนอกระบบ ซึ่งกิจกรรมนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน 5. ควบคุมดูแลการจัดกิจกรรมพบกลุ่มการศึกษาออก โรงเรียนสายสามัญ 6. ตรวจสอบและรวบรวมหลักฐานการเบิกจ่ายเงิน ค่าตอบแทนเสนอ ศนจ.ในฐานะสำนักผู้เบิก 7. สรรหากรรมการดำเนินการสอบเสนอ ศนจ. เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
8.	อนุมัติผลการเรียนและการจบหลักสูตรของนักศึกษา					
9.	ออกหลักฐานการจบหลักสูตร และรายงานผู้จบหลักสูตรเสนอ สนจ.					
10.	อนุมัติผลเทียบโอนวิชาสามัญและวิชาอาชีพ					
11.	กำกับดูแลการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ					
12.	วางแผนนิเทศติดตามผลร่วมกับ สนจ.					
13.	พัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งสายสามัญและอาชีพในเขตอำเภอ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น					
14.	จัดให้มีการประชุมเสริมความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่และครูผู้สอนในเขตอำเภอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ					
15.	จัดหาสื่อเสริมทางวิชาการให้แก่ครูผู้สอน เพื่อเพิ่มคุณภาพด้านการเรียนการสอน					
	<u>ด้านศูนย์การเรียน</u>					
1.	ทำหน้าที่พัฒนาปรับปรุงศูนย์การเรียนหรือแหล่งความรู้หมู่บ้านให้ทันสมัยพร้อมที่จะบริการแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ					
2.	จัดประชุมเสริมความรู้ให้แก่ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์การเรียน					
3.	เป็นผู้ส่งเสริมการจัดสร้างและจัดหาศูนย์การเรียนทั้งในระดับท้องถิ่นและพื้นที่เขตอำเภอ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
4.	ใช้ศูนย์การเรียนรู้จัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชนหรือศูนย์ประสานงาน					
5.	จัดระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการศึกษาออกโรงเรียนและสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในอำเภอ					
6.	ส่งเสริมให้ศูนย์การเรียนรู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาพื้นฐานการศึกษาสายสามัญ การศึกษาสายอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตในลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
7.	ประสานงานในการจัดหาวิทยากรมาสอนตามความต้องการของผู้เรียนในชุมชน					
8.	จัดอบรมคณะกรรมการที่อ่านในเขตอำเภอเพื่อ นำความรู้ไปใช้พัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น					
9.	ติดตามผลการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนในเขตอำเภออย่างสม่ำเสมอ					
10.	รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ทุกระยะหรือทุก 4 เดือน					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	<u>ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน</u>					
1.	กระตุ้นให้ชุมชนเสนอความต้องการของตนเองในการพัฒนาที่ต้องการความสนับสนุนจากนอกชุมชน					
2.	ร่วมกับชุมชนในการวางแผนจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน					
3.	ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชนเพื่อให้เห็นความสำคัญและเกิดการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน					
4.	จัดกิจกรรมให้มีการพบปะเพื่อถ่ายทอดความรู้ระหว่างวิทยากรต่าง ๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ของชาวบ้านและชุมชนด้วยกัน					
5.	จัดสนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอนแก่ชุมชนเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาออกโรงเรียน					
6.	ให้ความสนใจและร่วมมือกับชุมชนเกี่ยวกับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน					
7.	จัดอบรมเพื่อพัฒนาขีดความสามารถแก่ครูชาวบ้านในด้านต่าง ๆ เช่น ศึกษาดูงาน การจัดทัวร์อาชีพ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้					
8.	จัดทำข้อมูลทะเบียนครู ชุมชน ครูชาวบ้านเพื่อใช้ในการวางแผนและดำเนินงานการศึกษาชุมชน					
9.	จัดทำแผนติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนร่วมกับชุมชน					
10.	จัดกิจกรรมยกย่องชมเชย ผู้รู้ ครูชาวบ้านใน สาขาต่าง ๆ ของแต่ละชุมชน					

ตอนที่ 3 iberดแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคณการปฏิบัติงานตาม
บทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ พร้อมทั้ง
ข้อเสนอแนะ

3.1 ด้านการบริหาร

ปัญหา

ข้อเสนอแนะ

3.2 ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา

ปัญหา

ข้อเสนอแนะ

3.3 ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน

ปัญหา

ข้อเสนอแนะ

3.4 ด้านศูนย์การเรียนรู้

ปัญหา

ข้อเสนอแนะ

3.5 ด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน

ปัญหา

ข้อเสนอแนะ

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ บุปผา ชื่อสกุล ประภตติกุล

สถานที่เกิด อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ที่อยู่ปัจจุบัน 8/32 ถนนป๊อปปูล่าคอนโดมิเนียม (T-8)

 เมืองทองธานี ตำบลบ้านใหม่ อำเภอบางเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

สถานที่ทำงาน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปราจีนบุรี

 ถนนสุวรรณศร - เขาใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี 25000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2525 ค.บ. วิทยาลัยครูสงขลา

พ.ศ.2539 กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการ
การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

บทคัดย่อ
ของ
นุปผา ประภคติกุล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่
สิงหาคม 2539

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของ หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ทั้ง 5 ด้านคือ ด้านการบริหาร ด้านส่งเสริม และบริหารการศึกษา ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ด้านศูนย์การเรียน และด้านส่งเสริม การศึกษาชุมชน และเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ โดยพิจารณาจากแนกตามเพศ ประสบการณ์ วุฒิการศึกษา และพื้นที่ ปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน 354 คน ซึ่งได้มาจากวิธีจัดกลุ่มหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ออกตามกลุ่มจังหวัดตาม ภาคภูมิศาสตร์เป็น 5 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ 16 จังหวัด ภาคกลาง 17 จังหวัด ภาคใต้ 14 จังหวัด ภาคตะวันออก 9 จังหวัด และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด ทำการสุ่มอย่างง่าย ในแต่ละภาคภูมิศาสตร์โดยใช้สัดส่วนร้อยละ 50 ของประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นแบบสอบถาม และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของ หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ วุฒิการศึกษา และพื้นที่ปฏิบัติงาน ปรากฏผลดังนี้

1. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีเพศต่างกัน การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
2. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอต่างกัน การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอที่มีพื้นที่ปฏิบัติงานต่างกัน การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ปัญหาที่มีความถี่สูงสุดในแต่ละด้าน ในการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีดังต่อไปนี้

ด้านการบริหาร ขาดบุคลากรช่วยงาน ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา ขาดสื่อที่สนับสนุนการเรียนการสอน ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน ขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ด้านศูนย์การเรียนรู้ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ และด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน ขาดแนวปฏิบัติในการดำเนินงานที่ชัดเจน

6. ข้อเสนอแนะที่มีความถี่สูงสุดในแต่ละด้าน ในการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีดังต่อไปนี้

ด้านการบริหาร ควรจัดสรรอัตราากำลังเพิ่มให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ด้านส่งเสริมและบริการการศึกษา ขาดสื่อที่สนับสนุน ควรให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดผลิตสื่อสนับสนุนให้กับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ด้านหน่วยจัดการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรออกระเบียบที่ชัดเจนในการดำเนินงาน ด้านศูนย์การเรียนรู้ กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงการ และด้านส่งเสริมการศึกษาชุมชน กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน